оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

45-дахи жэлээ гарана.

Буряад үнэн

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 232 (11830)
1968 оной октябриин 2, среда

сэн 2 мүнгэн

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛБЭ

ХЯАГТА (телефоноор абтаба). Эндэхи «Родина» колхозой механизаторнууд ургасаяа түргэнөөр хуряажа, гүрэндөө 20 мянга гаран центнер таряа тушаажа, түсэбөө 170 процент дүүргэнхэй. Мүнөө эдэнэр үрэhэ хүрэнгэсэ сэбэрлэжэ, намарай паар ехээр хахалжа байна.

Тамирай таряашад хойто жэл баян ургаса абахын тула мүнөөнhөө оролдожо захалаа. Түсэбэй ёhоор энэ жэл 2700 гектар намарай паар хахалха байбал, мүнөө тэрэнээ 3140 гектарта хүргөө.

Колхозой 1-дэхи бригадын механизаторнууд (бригадирынь нүхэр Г. Катоманов) 700 гектар намарай паар элдүүрилхэ түсэбтэй байбал, мүнөө 800 гектар хахалаад байна юм.

Намарай паар хахалха хүдэлмэридэ трактористнууд Василий Веретенников, Семен Агафонов, Константин Бакланов гэгшэд шалгаржа, халаанайнгаа даабари 156 процентдэ хүргэнэ. Энэ хүдэлмэри мүнөөшье үргэлжэлhээр.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ III ПЛЕНУМ

И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭhӨӨР ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙДО БЭЛДХЭЛ БА ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлhээ

Ильич Ленинэй түрэлэй ойдо бэлдэхэ ту Центральна Комите бүхы коммунистнууд, нүүд угаа ехэ дэбжэл зоригжолтойгоор угтаа.

рэ ажалша хүн бүхэн гүй ехэ хүндэтэй юм. нэрэтэй. Ленинэй hур арадай бүхы ажабай тэмсэл, манай Комму бүхы ажал ябуулга та лбоотой.

Ленинэй түрэhөөр 100 жэ лэхэ тухай» Централь тогтоол соо Ленинэй й байhаниинь, тэрэнэй барагдашагүй бата бэхи али бүхы талаhаа тайлба рлагданхай. Ленин хадаа ьсэй революционно hур мэргэнээр үргэлжэлүү Ленинизм — түүхэтэ шэнэ риализмын ба проле юциинуудай, капитализм а, коммунис общество хүн түрэлгэнэй дамжан хи марксизм болоно.

й эрхэ сүлөөгэй, зол ху дуулэтэ тэмсэлшэ, про олюциин агууехэ вождь. партиие, шэнэ түхэлэй иалис революциин ба й диктатурын партиие, коммунизм байгуулгын эгшэ гэлсүүлжэ Ленин он байха юм.

үзэл сурталай агууехэ илгахы үүртыень манай социализм байгуулгын гүй дуршэл үнэмшэстэй. Совет хүнүүдэй, хи хэдэн зуун миллион хү бодолдо, сэжэ зүрхэн тодолоо хадуугдажа яба социализмын бүрин, коммунизм байгуул-гада дамжан оролго, дэлхэйн социалис байгуулалтын бии боложо тогтолго, марксистско-ленинскэ hургаалай бодото бэелэл, марксизм-ленинизмын бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта болоно.

Агууехэ Ленинэй байгуулhан, хатуужуулhан парти яахадаа иладаг байгааб, иланаб гэхэдэ, тэрэнэй hургаалые, тэрэнэй захяануудые шууд сэхээр хүтэлбэри болгон бэелүүлнэ, ленинизмhээ ходо-доо хүсэ орожо зоригжоно, ленинизм хадаа революционно hанал бодолой, революционно ябуулгануудай барагдашагүй булаг болоно бшуу.

Манай парти ба арад ленинизмын үзэл сурталда хизаарлашагүй үнэн сэхэ, ленинскэ хараа шэглэлээр бата, найдамтайгаар урагшаа лабшадаг. Агууехэ Ленинэй hургаалда совет хүнүүдэй хизаарлашагүй үнэн сэхэ байhые, ленинскэ захяа заабаринуудые шууд сэхээр дүүргэхээр тэдэнэй шиидэнхэй байhыень гайхамшагта үдэр — В. И. Ленинэй түрэhөөр зуун жэлэй ойе эрхимээр угтахын түлөө дэлгэрhэн, үнэхөөрөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн эли тодоор харуулна.

Арадай үмэнэ табигдаhан ажахын ба культурна байгуулалтын асари ехэ түсэбүүдые, партиин XXIII съездын табиhан экономическа, социально-политическэ, соёл сурталай зорилгонуудые дүүргэлгэдэ гол анхарал ба хүсэлэл оролдолгоёо зорюулха гээшэ алдарта ойе тэмдэглэхэ эрхим арга болоно гээд партиин Центральна Комитедэй тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Ойн хүндэлэлхэ дэлтэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, завод, фабрикануудай, колхоз, совхозуудай коллективүүд табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ, В. И. Ленинэй түрэhөөр зуун жэлэй ойе коммунис байгуулалтын бүхы hалбаринуудта үйлэдбэриин шэнэ шэнэ амжалта түйлажа угтаха уялгануудые даажа абана.

Городуудай, мүн хүдөө тосхонуудай олониитэ арад зоной шэнэ, политическэ дэбжэлтые, ажалай эдэбхи хэшээлые толгойлхо гээшэ мүнөө партийна организацинуудай уялга болоно.

Коммунис байгуулалтын түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ илалтануудые түйлажа, В. И. Ленинэй түрэhөөр зуун жэлэй ойе тэмдэглэхые партиин Центральна Комитедэй уряалhан уряае бүхы совет хүнүүд шэнги Буряад ороной ажалшад халуунаар угтаа. Партиин Центральна Комитедэй тогтоолой толилогдоhонhоо хойшонхи үе соо хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин олон тоото суглаанууд хаа хаанагүй боложо, дээгүүр социалис уялганууд тэдээн дээрэ баталан абтаhан байна. Партиин Центральна Комитедэй тогтоол соо hанамжалан дурадхагдаhанай ёhоор, зуун жэлэй ойдо бэлдэхэ тодорхой түсэбүүд предприятинууд, колхоз, совхозууд, районууд болон городуудта зохёогдонхой гү, али зохёогдожо байнхай. Тиимэ болохолоороо, энэ ехэ политическэ кампаниин түрүүшын бэлэдхэлэй шата дүүрэжэ байна. Абаhан уялгануудаа бодотоор бэелүүлгые эмхидхэхэ шэнэ, гол шата эхилбэ. Энэ шатада партийна организацинуудай, мүн тэдэнэй хүтэлбэреэр ажалшадай бүхы олониитын организацинуудай, илангаяа ажалшадай депутатуудай Соведүүдэй, профсоюзуудай, комсомольско организацинуудай хэхэ политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри шиидхэхы удха шанартай болохо байна.

политическэ хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар, удха түгэлдэрөөр ябуулхын түлөө

Центральна Комитедэй игэжэ хэлэгдэнэ:

Октябриин социалис ре 50 жэлэй ойдо бэлдэл лые хэрэглэн, бүхы зоной дунда пропаган политическэ хүдэлмэ ябуулха».

организацинуудай бүхы ческэ хүдэлмэриин талаараа удха түгэлдэр энэ хүдэлмэриин гол партиин Центральна Коми тодорхойлоо. Тогтоол соо гдэнэ:

агууехэ захяануудые түлөө партиин, бүхы со хэдэг тэмсэлые али бүхы харуулха, революционно марксизм-ленинизшанарые, агууехэ ухаатан, Коммунис партиие ба түрүүшын хүдэлмэри манай социалис гүрэниие улсхоорондын коммухүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй Ленинэй түүхэтэ үүргые дэлбэлхэ, манай ороно ба коммунизм байгуулга социалис байгуулалтые, революционно хүдэлөөе хүгжүүлгэдэ марксизм-ленинхургаалай ехэ удха шанартай тайлбарилха гээшэ бүхы полхүдэлмэриин гол удхань ».

республикын тодорхой эрхэ мүнөө ленинскэ националитикын удха шанатайлбарилга партийна организа ниитэ политическэ хүдэлхэ hуури эзэлхэ ёhотой.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын имагтал В. И. Ленинэй үүсхэлээр байгуулагдаhанда манай арад омогорхохо ёhоороол омогорходог. Агууехэ Ленин манай республикын үлгын дэргэдэ байhан, национальна ба социальна сүлөөрэлгэ тухай буряад арадай хэдэн олон зуун жэлэй хүсэл эрмэлзэлгын бэелэл Ленинэй нэрэтэй холбоотой.

Совет засагай тогтоhонhоо хойшонхи жэлнүүдтэ манай ороной бүхы аха дүү республикануудай, тэрэ тоодо Буряадай АССР-эй экономико ба культурын угаа ехээр hалбаран хүгжэлгэ национальна асуудалаар ленинскэ hургаалай удха түгэлдэр байhые үнэмшэстэйгөөр гэршэлжэ үгэнэ. Энэ hургаалые Коммунис парти ба Совет засаг бодото дээрэнь бэелүүлээ.

Буряадай АССР Россин Федерациин арадуудай нэгэ бүлэ дотор таби хүрэхэгүй жэл соо оршожо байна. Хэдэхэн арбаад жэл түүхэдэ дан ехэ болзор бэшэ юм. Зүгөөр эдэ жэлнүүдтэ үнэхөөрөө угаа ехэ замаар ябажа гарагдаа!

Нүхэдүүд, юумые жэшэжэ үзэхэдэ ойлгосотой боложо үгэдэг. Манай мүнөөнэй байдалые эрхимээр сэгнэхын тулада hаяшаг үнгэрhэн урдын байдалтай тэрэниие сасуулжа үзэхэ хэрэгтэй. Совет засагай урда тээхи үедэ өөрынгөө арадай ямар харанхы балар байдалтай байhые бүрин хүсэдөөр ойлгожо абахань совет байгуулалтын үедэ ургаhан мүнөөнэй үетэндэ бэрхэтэйшэг байха. Тиимэhээ урданай энэ харанхы балар байдал тухай оло дахин hануулжа байха шухала болоно. Энэ байдалhаа зайсан гаралта агууехэ Ленинэй нэрэтэй холбоотой.

Революциин урда тээхи Буряад орондо капиталис үйлэдбэриин харилсаануудай хэр зэргээр нэбтэрhэн тушаа манай эрдэмтэд-түүхэшэдэй дунда ехэ арсалдаанууд нэгэтэ бэшэ гарадаг байна бшуу. Харин арсалдаа хэхэдэ үнэн ушар hайнаар ойлгогдодог ааб даа, тиихэдэ энэ асуудалаар научна нарин тодорхойлолго хэхэ шухала байна. Гэбэшье, революциин урда гээхи Россин бусад хэдэн гээгдэнги арадууд шэнги манай арад капиталис хүгжэлтын шатые гараагүй юм. Октябриин революциин боложо байха үедэ буряад арад үнэндөө напи болоожошье үшөө үрдеэгүй байгаа. Экономико болон ажаhуудалда отогой байгуулалтын үлэгдэлнүүдтэй ба капиталис үйлэдбэриин зарим үзэгдэлнүүдтэй хамта капитализмын урда тээхи феодальна харилсаан булюу hуури эзэлдэг байhан юм. Хэрбээ Октябриин революциин болоогүй hаа, буряад арад капиталис хүгжэлтын зоболонто замаар ябажа гараха баатай болохо байгаа. Энэ зам гараха гээшэ ямар удхатайб? Буряад арад США-дахи индейцүүд шэнги арадуудай хуби заяае хубаалдалсаха зэргэтэй болохо hэн.

Нүхэдүүд, тиимэ байхадаал болохо hэн даа. Юуб гэхэдэ, капитализм хүгжэжэ байхадаа бага арадуудта гансахан лэ юумэ: хайра гамгүй капиталис дарлалтые, шэрүүн шанга мүлжэлгые, үгытэй ядуу, эрхэ сүлөөгүй байдалые, социальна ба национальна дарлалтые, эсэсэй эсэстэ бүрин хосорон үгы болохо ябадал тохёолдуулдаг шуу. Нүхэдүүд, иимэ баримта хаража үзэе. Хамта дээрээ 300 мянга хүрэхэгүй хүнhөө бүридэдэг буряад зон Октябриин революциин урда тээхи хорин жэлэй туршада соо 38 мянга гаран хүнөөр үсөөн болоhон байгаа. Нүхэдүүд, энэ халаа арадай угаа түргэнөөр хосорон hалажа байhаной гэршэ болоно.

Революциин урда тээ Буряад орондо үнэндөө хэды хүн үзэг бэшэг мэдэдэг байгааб, буряад арад урдань үзэг бэшэгтэй байгаа гү гэhэн арсалдаан гарадаг юм. Харин эдэ асуудалнуудые наринаар тодорхойлжо болоно, тодорхойлхо хэрэгтэйшье. Зүгөөр бага арадуудай национальна культурые, тэдэнэй гэгээрэлые хүгжөөхэ гэжэ капитализмын оройдооньшье оролдоогүй байhаниинь арсашагүй. Харин тэр ондоо юумэн хэгдэдэг байгаа. Дарлагдадаг ба мүлжэгдэдэг арадуудай харанхы балар, мухар hүзэгтэй байлга капитализмда бүри таарамжатай ха юм. Иимэ ушар байдалда тэдэниие мүлжэхэдэ хялбар, тэдэнэр үгэ дууламгай байдаг.

Нүхэдүүд, гээгдэнги арадууд капиталис хүгжэлтын шатые алгасан гаража, коммунизмда орохо арга боломжотой гэhэн ленинскэ hургаалай угаа ехэ удха шанарай манай республикын ажалшан бүхэндэ бүри тодо боложо үгэхын тулада тэрэ урдын харанхы балар байдал тухай ходо-доо hануулжа байха хэрэгтэй. Түрүү оронуудай пролетариадай туhаламжын ашаар лэ капиталис хүгжэлтын шатые алгасан гараха аргатай болодог. Ородой хүдэлмэришэн анги түрүүтэй Советскэ Союзай аха дүү арадуудай бүлэдэ ороод байхадаа Буряад орон имагтал энэ замаар, капиталис хүгжэлтын шатые алгасан, социалис замаар хүгжэhэн байна.

Манай республикын ажабайдалай ямаршье талыень хараад үзэхэдөө, агууехэ ород арадай, Советскэ Союзай бусад аха дүү арадуудай саг үргэлжын, hайн hайхан сэдьхэлэй туhаламжые хаа хаанагүй бидэнэр харанабди. Эндэ, обкомой пленум дээрэ тоо ба баримтануудые дурдаhанай хэрэг үгы бээзэ. Зүгөөр эдэ үдэрнүүдтэ ажалшадай үмэнэ үгэ хэлэхэ манай агитаторнууд, пропагандистнууд болон элидхэлшэдтэ ленинскэ национальна политика үнэндөө ямар удхатайб гэжэ республикын ажабайдалай бодото жэшээнүүд болон баримтанууд дээрэ харуулхань угаа шухала болоно. Промышленностиие, хүдөө ажахые, соёл культурые хүгжөөхын тулада гүрэнэй зүгhөө hомологдодог угаа ехэ мүнгэ зөөригүйгөөр Буряад ороной, мүн Россин бусад заха бусад газарнуудай тон ехэ экономическа ба культурна гээгдэлые зайсуулжа болохо байгаа аал! Партиин уряагаар манай хизаар нютагта ерэhэн, бүхы hалбаринуудай хэдэн олон зуун хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэдэй туhаламжагүйгөөр Буряад орондо индустриализациие бэелүүлхэ, хүдөө ажахые коллективизацилха, соёлой хубисхал хэхэ аргатай байгаа аал! Эдэ бүхы элдэб янзын туhаламжа манда үзүүлэгдэдэг байгаа. Гадна мүнөө парти ба правительство экономикынгоо бүхы hалбаринуудые саашадань дэбжээхэ, наука ба соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэнь манай республикада угаа ехэ туhаламжа үзүүлнэ. Хонин ажал хүгжөөхэ тухай правительствын hаяхан гаргаhан тогтоол республикада угаа ехэ туhаламжа болоно бэшэ аал. 140 миллион үлүүтэй түхэриг сэнтэй Га譯луута нуурай ГРЭС-ые бариха тухай правительствын шиидхэбэри промышленностиие саашадань хүгжөөхэ бааза байгуулха гэhэн оролдолго болоно бэшэ гү.

Эдэ ба бусад олон тодорхой жэшээнүүд ленинскэ национальна политикын, арадуудай хани барисаа хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ ленинскэ хараа шэглэлэй шууд сэхээр бэелүүлэгдэжэ байhые харуулна.

Манай социалис байгуулалтые али болохоор муушалха, социалис оронуудай хоорондо зүрилдөө ба этигэлсэхэгүй ябадал гаргаха, нэгэ арадые нүгөөдүүлдэнь тухирха зорилгоор национальна мэдэрэлыень хэрэглэхые буржуазна номнолшодой hэдэжэ байhан мүнөөнэй оршон байдалда ленинскэ национальна политикые, арадуудай хани барисаае тайлбарилха гээшэ тусгаар шухала удха шанартай болоо.

* * *

Манай бүхы парти шэнгеэр, республикын партийна организацинууд ойн жэлдэ, Совет засагай 50 жэлэй ойдо бэлдэлгын үедэ олониитын дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха ехэ дүй дуршэлтэй болоо. Ажалшадай hуудаг газарнуудта, ниитын библиотекэнүүдтэ, олониитын хүсөөр байгуулагдаhан политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдтэ, олониитын үүсхэлээр байгуулагдаhан дайшалхы ба ажалай алдар солын музейнүүдтэ политическэ хүдэлмэри ябуулха элдэб онол аргануud үргэнөөр дэлгэрээ. Ниитын хүдэлмэриин олон шэнэ түхэл янзанууд бии болоо, жэшээлхэдэ, солото хүнүүдтэй, ажалай баатарнуудтай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай геройнуудтай залуушуулай уулзалганууд, дайшалхы ба ажалай солотой газарнуудаар залуушуулай аяншалганууд хэгдэдэг болоо. Өөhэдынгөө элидхэлшэдые, хөөрэлдөө хэгшэдые, агитаторнууд болон политинформаторнуудые партийна эхин организаци бүхэн хэдэ дахин олон болгоо. Партийна организацинуудай эдэ дайшалхы туhалагшанарай дунда партийнабэшэ эдэбхитэд, минии hанаа-шаар наагуураа партийнабэшэ аад, үнэндөө коммунис ёhоной гүн ехэ этигэл найдабаритай, коммунис үзэл бодолтой хүнүүд үсөөн бэшэ юм.

Совет засагай 50 жэлэй ойе hайндэрлэлгэ ямар ехэ политическэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэрөөб гэжэ бидэнэр hайн hананабди. Харин энээнэй hүүлээр хэдэ хэдэн партийна организацинуудта ниитэ политическэ хүдэлмэриин зарим тэды hуларhаниинь гэмшэлтэй. Зарим газарта партийна, советскэ, ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэришэд политическэ элидхэлнүүдые үсөөнөөр хэдэг болоо, агитаторнууд, политинформаторнууд, хөөрэлдөө хэгшэд болон элидхэлшэдэйнгээ хүдэлмэриие зарим партийна эхин организацинууд залан ударидажа байхаяа болишоо, тэдэнэйнь нилээд олониинь хүдэлмэреэ зогсоожорхинхой.

Партийна организацинуудай ниитэ политическэ хүдэлмэриин горитой дутуу дундануудые харуулhан хэдэ хэдэн жэшээнүүдые элидхэлшэ саашань дурдаhан байна.

Партиин Хяагтын айком, аймагай колхоз, совхозуудай парткомууд Совет засагай 50 жэлэй ойдо бэлдэлгын үедэ нилээд олон, hайн хэмжээ ябуулгануудые аймагай үргэн олон ажалшадай дунда үнгэргэhэн байна. Гэбэшье hүүлэй үедэ аймаг дотор агитационно-ниитын хүдэлмэри hулараа. Малшадай дунда зунай үедэ ябуулагдадаг хүдэлмэридэ илангаяа ехэ дутуунууд бии.

Баргажанай аймагай хэдэ хэдэн ажахыда, жэшээлхэдэ, XXIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Дэрээнэй совхоздо, ниитэ-политическэ хүдэлмэри эли бодоор hулараа. Эдэ ажахынуудай оро үсхэбэрилэгшэдэй ба малшадай дунда агитаторнууд, политинформаторнууд хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэгүй, политинформаци хэнэгүй гэхэдэшье болохоор, эндэ лекци ба элидхэлнүүд үсөөнөөр хэгдэдэг.

Бэшүүрэй аймагта бусад аймагуудайхида орходоо олон лекци политическэ темэнүүдээр ажалшадай дунда уншагдана. Тусгаар тодологдоhон үдэр аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозуудта гаража, лекцинүүд болон политическэ элидхэлнүүдые хэдэг. Энэнь hайнаар эхи табиhан ябадал лаб болоно. Гэбэшье эхилhэн юумэ бүхэнөө эсэстэнь хүргэхэ хэрэгтэй, энээн тухай Бэшүүртэ тиимэ ехэ оролдолго гарганагүй.

Обкомой лекторскэ бүлэгhөө Бэшүүр гараhан нүхэдүүд лекци ба элидхэлнүүдтэ ямар хүнүүд олонхидоо ябадаг бэ, политическэ хүдэлмэриин энэ түхэл маягта ямар ажалтай хүнүүд хабаадуулагданаб гэhэн асуудалаар hонирхоhон байна. Харин лекци ба элидхэлнүүдтэ колхозно-совхозно эдэбхитэд, жиирэй хүнүүдэй дундаhаа гол түлэб наhатайшуул ябадаг гэжэ элирээ. Залуушуул лекци ба элидхэлнүүдтэ ябадаггүй шахуу. Энээниие Бэшүүрэй айкомой хараадаа абадаггүй, энээнhээ зохихо тобшололнуудые хэдэггүй байhаниинь гэмшэлтэй.

Клуб, библиотекэ болон hургуулинуудай барилгын угаа ехэ далайсатайгаар хэгдэдэг болобошье, хэдэ хэдэн тосхонууд болон хүдэлмэришэнэй поселогуудта hайн клубууд, улаан булангуудшье үгы байдаг дээрэhээнь газетэ уншахын, лекци гү, али элидхэл шагнахын тулада хүнүүдэй сугларха байра олдодоггүй. Зүгөөр hайн клубуудай бии газарташье тэдэнь аятай hайнаар түхеэрэгдээгүй тула хүнэй анхарал татадаггүй, политическэ хүдэлмэриин түб боложо шадаагүй байха юм. Хүнүүдтэ сэхэ хандажа хөөрэлдэхэ гээшэ ниитэ политическэ хүдэлмэриин, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын эгээн лэ таатай арга болоно. Үгөөрөө тайлбарилха ба агитаци хэхэ гээшэ соёл сурталай хүдэлмэриин хүсэн түгэлдэр зэбсэг болоно. Эгээл иимэhээ агитаторнууд, политинформаторнууд, хөөрэлдөө хэгшэд болон элидхэлшэдэй хүдэлмэриин hуларhантай эбсэжэ болохогүй. Тэдэнэр партиин үгэ олониитэдэ ойлгуулан дамжуулха, манай партиин политикые хүнүүдтэ тайлбарилха, орон дотор ба хилын саана боложо байhан шухала ушарнуудые тэдэндэ дуулгажа байха үүргэтэй бшуу.

Агитаторнууд, элидхэлшэд, хөөрэлдөө хэгшэд болон политинформаторнуудтай партийна организацинууд үдэр бүри хүдэлмэрилхэ, предприятиин, колхозой, hуралсалай газарай бүхы хэрэгүүдэй ямараар ябажа байhан тухай тэдэндэ хэлэжэ үгэхэ, партийна организацинуудай ямар зорилго дүүргэжэ байhан тухай дуулгаха, тэдэнэрэй ойлгомжые, политическэ эрдэмые үргэдхэхэ тухай оролдолго гаргаха уялгатай. Пропагандистнууд, агитаторнууд болон элидхэлшэдтэ элдэб янзын, тэрэ тоодо методическа туhаламжа үзүүлхэ гол уялгатай политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдтэ бүри ехээр эрилтэ хэдэг болохо хэрэгтэй.

— Ленинскэ ойдо бэлдхэлтэй дашарамдуулан, олониитын дунда ябуулагдаха политическэ хүдэлмэри ямар баян удхатай болоноб, Ленинэй захяануудта үнэн сэхээр, коммунис ёhоной этигэл нэбтэрэнхэйгээр совет хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ зорюулагдаhан бүхы соёл сурталай хүдэлмэриие ямар ехэ хэмжээндэ дэбжээн гаргаха шухалаб гэжэ партиин Центральна Комитедэй тогтоолhоо эли боложо үгэнэ, — гээд элидхэлшэ саашань хэлээ. Олониитын дунда хэгдэдэг политическэ хүдэлмэриие иимэ дээдэ хэмжээндэ гаргахын тула коммунист бүхэн өөрынгөө хүдэлдэг участогта, суг ажалладаг хүнүүдэйнгээ дунда эдэбхитэй агитатор ба пропагандист болохо ёhотой.

Энээнтэй дашарамдуулан марксистско-ленинскэ теориие **бүхы коммунистнуудай** гүнзэгыгөөр шудалхань тусгаар удха шанартай болоно. Манайда партийна гэгээрэлые эмхидхэхэ талаар илангаяа үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ ехэ хүдэлмэриин хэгдэбэшье, горитой дутуунууд урда мэтэ гарадаг зангаараа.

Партийна, советскэ, ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда марксистско-ленинскэ теориие саг үргэлжэ hайнаар шудалдаггүй нүхэд дайралдадаг. Эдэ нүхэдүүд hургуули, кружок ба семинарнуудай газаа тээгүүр теориие бээ даагаад шудалдаг гэжэ списогэй ёhоор тоологдодог. Зүгөөр тэдэнэй хэр зэргээр hуража байhые партийна организацинуудай hулаар хинадаг дээрэhээ, нилээд олониинь темээр хараалагдаhан зохёолнуудые шудалалгаяа хойшолуулдаг, эхилжэ шададаггүй. Марксистско-ленинскэ теориие шудалха, соёл сурталай талаар бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ ёhотой гэжэ коммунист бүхэниие партиин Уставай уялгадаг байhые элидхэлшэ hануулаа.

Хэшээлнүүдэй удхые дээшэлүүлгэ партийна гэгээрэлэй шухалын шухала зорилго болоно гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, энэ зорилго шиидхэлгэдэ пропагандистнуудай дүүргэдэг үүргэ тухай элидхэлшэ хэлээ.

— Айкомой нэгэдэхи секретарьhаа эхилэн, предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай партийна ба ажахын хүтэлбэрилэгшэд хүрэтэр хүтэлбэрилхы кадрнуудые партийна hуралсалай талаар пропагандис хүдэлмэридэ хабаадуулдаг партийна организацинууд зүб юумэ хэнэ, — гээд элидхэлшэ хэлээ.

Хэшээлэй шанар, тэрэнэй удха хэшээлые хүтэлбэрилдэг хүнhөө, пропагандистhаа хамагай түрүүндэ дулдыдаха байна. Хэрбээ пропагандист өөрөө марксистско-ленинскэ үзэл бодолтой, хүнүүдые hонирхуулха, өөрынгөө эрдэмые дамжуулха шадабаритай байгаа hаань, хэшээл бүхэн hурагшадай ухаан бодолдо үнэхөөрөө гүнзэгы мүр сараа үлөөдэг байха юм.

Мүнөө партийна гэгээрэлэй бүхы hургуулинуудай байгуулагдаад, hурагшадайнь нэрлэгдэн тодорхойлогдоод байхада, пропагандистнууд тухай, тэдэнэй состав тухай, тэдэндэ эмхидхэлэй ба методическа туhаламжа үзүүлхэ тухай партийна организацинууд гол оролдолго гаргаха ушартай болоно. Пропагандистнуудые өөhэдыень ходо-доо hургаха, дүй дуршэлөө халан абалсалгадань, хэшээлнүүдые үнгэргэхэ онол арга шудалалгадань тэдэндэ туhалха, хаhа саг соонь литератураар, шухала материалнуудаар хангаха хэрэгтэй.

Пропагандистнуудтай хэгдэхэ бүхы хүдэлмэриие политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдтэ сүм тохоо hаа буруу болохо байна. Энэ хүдэлмэриие партийна комитедүүд, тэдэнэй секретарьнууд ба бюро эрхилдэг байха ёhотой. Тиигэжэ политическэ гэгээрэлэй удхые hайжаруулхын түлөө пропагандистнуудай, тэрэшэлэн бүхы партийна комитедэй үүргэ ба харюусалга дээшэлүүлэгдэхэ болоно.

Комсомолшуудай политическэ гэгээрэл эмхидхэхэ зарим асуудалнуудта тусгаар тогтожо хэлэхэ шухала. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ хамагай түрүүндэ партийна организацинуудай анхарал багаар табиhан, туhаламжа дутамагаар үзүүлhэн дээрэhээ комсомолшуудай политическэ гэгээрэл хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэhэн байгаа. Гоё гоё нэрэтэйнүүд олон кружок байгуулагдаhан зад, тэдэнэй нилээд олониинь нэгэ-хоёр хэшээл хэhэнэйнгээ hүүлээр хүдэлхээ болишоhон байха юм.

Мүнөө комсомольско политгэгээрэл юрын, зүгөөр эли тодо шэглэлтэй, зорилгонь тодорхой болонхой. Гэбэшье партийна организацинуудай үдэр бүриин туhаламжагүйгөөр комсомольско политгэгээрэлэй түгэлдэр удха хангахын аргагүй.

Комсомольско политгэгээрэлэй шатаар хүдэлхын тулада эгээн лэ эрхим пропагандистнуудые партийна организацинууд эльгээхэ ёhотой. Энэ хадаа комсомольско организацинуудта эгээн лэ үрэ ехэтэй туhаламжа болохо байна.

* * *

Бүхы соёл сурталай хүдэлмэриин удхые hайжаруулга имагтал аман үгын пропаганда ба агитациие дэлгэрүүлхэ гэhэн удхатай бэшэ юм. Ажалшадые соёл сурталай талаар хүмүүжүүлхэ хүсэтэ зэбсэгүүд болохо хэблэл, радио, телевидени; элдэб олон жанрай литература ба искусствын үүргэ болон удха шанарые хэрэгсээнгүй гаража болохогүй.

Хэблэл тухай хэлэхэ болоо hаа, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгые бүри hайнаар табиха хэрэгтэ хамагай түрүүндэ бидэнэр өөhэдөө — обком, партиин айкомууд, предприяти, колхоз ба совхозуудай партийна комитедүүд хэблэлые үшөөл дутамагаар хэрэглэнэбди гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Республиканска, аймагуудай олон тиражтай газетэнүүд манай республикада нилээд олон, тэдэнэй тираж жэл ерэхэ тудам нэмэжэл байдаг. Газетэнүүдэй шанарынь hайжаржа, бүри удха түгэлдэр, hонирхолтой боложо байдаг. Экономикын асуудалнуудые газетэнүүд hүүлэй жэлнүүдтэ бүри мэргэжэл шадабаритайгаар харуулдаг болоо. Энэ хадаа угаа hайшаалтай ябадал болоно. Харин соёл сурталай, үзэл бодолой асуудалнуудта, коммунис ёhо заншалай асуудалнуудта манай газетэнүүд тон дутамагаар анхаралаа табина.

Миин сээжэлдүүлжэ бэшэ, харин бодото материалнуудта, ажабайдалай үзэгдэлнүүдые, бодото ушар байдалые шэнжэлэлгэдэ ба политическээр сэгнэлгэдэ үндэhэлэн, хүнүүдтэ коммунис ёhоной этигэл найдабари, манай хэрэгэй үнэн зүб байhанда хэлбэришэгүйгөөр үнэмшэлгые үдэрhөө үдэртэ эсэшэ сусашагүйгөөр хүмүүжүүлхэ, тэдэниие марксистско-ленинскэ үзэл бодолтой болгохо хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ хэблэлэй дүүргэхэ үүргэ хэмжээлэшэгүй ехэ.

Районно газетэнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол хэдэн хоногой урда тээ толилогдоо hэн.

Шанарай талаар зарим ургалтын болоошье hаань, олон районно газетэ удхаар hула байhан зангаараа. Жэшээлхэдэ, КПСС-эй Түнхэнэй айкомой орган — «Саяны», «Бичурский хлебороб» болон бусад зарим газетэнүүд партийна, профсоюзна, комсомольско ажабайдал, коллективүүд дотор хэгдэдэг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай угаа дутамагаар, удха hулатайгаар бэшэнэ. Ленинскэ тематикын статьянуудhаа байтагай, энэ гайхамшагта ой тухай hануулhаншье зүйлнүүд эдэ газетэнүүдтэ мүнөөдөө толилогдодоггүй байhаар.

Районно газетэнүүдые бүри hайнаар хүтэлбэрилхыень, тэдэнэй удхые, партиин шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ дүүргэдэг эмхидхэхы үүргые дээшэлүүлхыень партийна органуудые партиин Центральна Комитет уялгална. Өөhэдынгөө газетэнүүдэй политическэ шэглэлэй хойноhоо партиин горкомууд болон райкомууд ходо-доо хинажа, тэдэнэй удхыень гүнзэгыгөөр обёорон хаража байха, толилдог материалнуудайнгаа нүлөө ехэтэй байхын түлөө хэдэг тэмсэлдэнь редакцинуудта туhаламжа үзүүлхэ ёhотой гээд тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Партиин Центральна Комитедэй эдэ заабаринуудые наринаар дүүргэлгэ ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ бүхы олон янзынгаа хүдэлмэридэ хэблэлые партийна органуудай бүри хүсэдөөр хэрэглэлтэ хангаха байна.

Совет хүнүүдэй оюун бодолой ажабайдалда радио ба телевидени улам бүри ехэ hуури эзэлдэг боложо байна. Радио-дамжуулганууд эгээн лэ холын бүглүү нютагуудта хүрэжэ ошодог тэдэниие ямаршье газар нютагта шагнадаг. Телевизионно дамжуулгануудые мүнөө республикын олонхи районууд харадаг болоо. Полевой

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи хуудаhанда.)

ХИТАД АРАДТА АМАРШАЛГА

Арадай Республикын 19 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Арадай Республикын түрүүлэгшэдэ, Бүхэхитадай Арадай эдэй суглаанай саг үргэлжын комитедтэ, КНР-эй Гүрэнэй СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министр телеграмма эльгээжэ, хитад арадые совет арадай зүгhөө амаршалан, эрхим хүсэлэнгөө элирхэйлэн мэдүүлбэ.

арадай зүгhөө талархагдан дэмжэгдэдэг байhан революцион ашаар Хитадай Арадай Республикын тогтоhон ушар Хи ажалшадай асари ехэ илалта мүн байгаа гэжэ телеграмма нэ.

социализм байгуулха хэрэгтэнь Советскэ Союз аха дүү туhаламжа ходо үзүүлдэг байhан, хитад арадтай хани барисаа лхэ политика баримталан бэелүүлдэг байгаа, бэелүүлхэ байха.

(ТАСС).

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ III ПЛЕНУМ

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙДО БЭЛЭДХЭЛ Б
ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД ТУХА

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи хуудаһанда).

стануудта, малшадай байра байшангуудта, заимкануудта телевизорнууд бии болоо. Мүнөө радио гү, али телевиденеэр үгэ хэлэгшэд хэдэн арбаад мянган хүнүүдтэй хөөрэлдэһэн болоно. Эдэнэр хадаа ехэ анхаралтай, тиихэ мүртөө, эрилтэ ехээр хэдэг шагнагшад ба харагшад болоно бшуу. Радио гү, али телевидениин һонигүй дамжуулгануудые хүнүүд оройдооншье шагнадаггүй, харадаггүй байха юм.

Радио-дамжуулгын ба телевидениин республиканска комитет дамжуулгануудайнгаа шанарые һүүлэй үедэ нилээд һайжаруулаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр олон дамжуулгануудай удха ба уран һайханай хэмжээн һула байһаар. Партида, комсомолдо, түүхэтэ шухала үдэрнүүдтэ зорюулһан тематическа дамжуулгануудые манай радиогой ба телевидениин хүдэлмэришэд заримдаа шадамар һайнаар эмхидхэжэ шададаггүй. Эдэ дамжуулганууд угаа ехээр тоёожо заримдаа хэлэгдээд, удха һулатай байшадаг.

Ленинскэ темэнүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулгануудые радио ба телевиденеэр мүнөө ходоодоо эмхидхэхэ хэрэгтэй болоод байхадань, эдэ дутуунуудые хараадаа абаха хэрэгтэй, тэдэниие саашадаа гаргажа болюхогүй. Ленинскэ темэнүүдээр радио ба телевиденеэр үгэ хэлэлгэдэ үнэхөөрөөл мэргэжэл ехэтэй лекторнуудые, элидхэлшэдые хабаадуулха шухала.

Газетэнүүдэй редакцинуудта, радио ба телевидениин хүдэлмэрилэгшэдтэ партийна органуудай зүгһөө үдэр бүриин туһаламжа үзүүлхэ, һайн үүсхэлыень дэмжэхэ, дутуу дундануудыень нүхэрэй ёһоор шүүмжэлхэ шухала байһаниинь ойлгосотой. Энэ хадаа радио-дамжуулгын ба телевидениин удхые һайжаруулха шухала нүхэсэл болоно.

Манай бүхы уран мэргэжэлтэ интеллигенци — уран зохёолшод, композиторнууд, уран зураашад, артистнууд — Ленинскэ ойн бэлэдхэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсан оролсоод, ой хүрэтэр шэнэ зохёолнуудые гаргаха талаар тодорхой уялгануудые бэедээ даажа абана.

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ уран мэргэжэлтэ интеллигенци угаа ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Энэнь арсашагүй. Зүгөөр интеллигенциин өөһэдэйнь дунда хүмүүжүүлгын ба соёл сурталай горитой хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулха шухала байһаниинь мүн лэ арсашагүй. Гэхэ зуура интеллигенцитэй хэгдэхэ хүдэлмэриин удха шанар хэдэ хэдэн партийна организацида тоогдодоггүй байна.

Интеллигенциин дундахи сурталай хүдэлмэриие зохёохы союзуудай, наука, культура ба искусствын эмхи зургаануудай партийна организацинуудһаа гадна, бүхы партийна организацинууд, партиин райкомууд ба горкомууд сэхэ ябуулха ёһотой. Энэ хүдэлмэриие кампанишалан бэшэ, харин саг үргэлжэ ябуулхадаа, коммунис үзэл бодол ба коммунис ёһоор болбосоруулан хүмүүжүүлхэ зорилготой хүдэлмэриин элдэб олон янзын түхэлые ба онол аргые хэрэглэхэ зэргэтэй.

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ үүргэтэй Соведүүдэй, профсоюзна, комсомольско ба бусад ниитын организацинуудай ажал ябуулгые эдэбхитэй болгохо шухала байһан тухай элидхэлшэ саашань хэлээ.

Соведүүд ажалшадай эгээн лэ олониитын организацинуудай нэгэн болоно. Гүрэниие хүтэлбэрилгэдэ үргэн олониитые хабаадуулха ленинскэ гол ёһые парти Соведүүдээр дамжуулан бэелүүлдэг. Ажахын байгуулалтаһаа гадна, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ, илангаяа хүдөөгэй хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгада Соведүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Ленинскэ ойдо бэлдэлгын үдэрнүүдтэ нютагай Соведүүдэй бүхы ажал ябуулгые эдэбхитэй болгохо, барилгын, һуурин газарнуудые болбосон зохид болголгын талаар, худалдаа наймаа, ниитын эдеэ хоол, городууд ба тосхонуудай хүн зониие культурно-ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулха гэһэн социалис уялгануудые дүүргэлгэдэ Соведүүдэй депутадуудай хүсэлэл оролдолгые зорюулха шухала. Тиихэтэй хамга партийна организацинууд ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ олониитын харалгануудые, конкурснуудые, ленинскэ ойдо зорюулагдаһан бусад ниитын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгэдэ Соведүүдэй эдэбхитэдые, депутадуудые олоор хабаадуулха ёһотой. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба коммунально-ажаһуудалай хангалгын эрхим предприяти гэжэ тоологдохо харалга-конкурснууд, эрхим наймаашан, повар, товаровед гэхэ мэтын мэргэжэлнүүдэй талаар конкурснууд гэхэ зэргын тиимэ үүсхэлнүүдые, болбосон ёһоной ажаһуудалай, жэшээтэ һайн ниитын гуримай түлөө, һуурин газарнуудаа болбосон зохид болгохо хүдэлмэри эрхимээр эмхидхэхын түлөө мүрысөөнүүдые, гэр байрын фондые гамтайгаар ашаглаха ниитын харалгануудые, ажалшадые культурно-ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулха зорилготой бусад хэмжээ ябуулгануудые партийна организацинууд бүхы хэмжээгээр дэмжэхэ ёһотой.

Профсоюзуудые коммунизмын һургуули гэжэ В. И. Ленин нэрлээ һэн. Хүдэлмэришэн ангиин энэ ниитын организаци мүнөө промышленна предприятинуудай ажалшадһаа гадна, хүдөөгэй зоной горитой хубиие нэгэдүүлнэ. Профсоюзуудай ниитын хүдэлмэри хэхэ материальна бааза таһалгаряагүй ургана, клубуудай, улаан булангуудай, туристическэ баазанууд болон бусад эмхи зургаануудай тоо олон болоно. Гэбэшье хүмүүжүүлгын хүдэлмэри профсоюзна организацинуудай, илангаяа хүдөө тосхонуудта хэдэг ажал ябуулгын эгээн лэ һула талануудай нэгэн болоно.

Ленинскэ ойдо бэлдэхэ талаар профсоюзуудай зорилго тухай ВЦСПС-эй тогтоол һаяхан толилюгдоо. Эдэ зорилгые манай республикын, районой, городой, предприятиин, совхозой ба эмхи зургаанай профсоюзна организаци бүхэнэй эрхэ байдалда тааралдуулан тодорхойлхо хэрэгтэй. Комсомольско организацинуудай зорилгонууд ба тэдэниие партиин зүгһөө хүтэлбэрилгые һайжаруулха хэмжээнүүд тухай һаяхан областной партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ һэн. Эдэбхитэдэй суглаанай тогтоолоор хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд зарим газарта үшөөл оролдосотойгоор бэелүүлэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Харин партиин бүхы шахуу айкомууд комсомольско организацинуудай хүдэлмэри тухай асуудалнуудые пленумүүд дээрэ зорюута зүбшэн хэлсэһэн, дэлгэрэнгы тогтоолнуудые абаһан байна. Гэбэшье предприятинуудта, колхоз, совхозуудта комсомольско организацинууд тухай партийна организацинуудай зүгһөө зохихо оролдолго гаргадаггүй ушар нэгэтэ бэшэ үзэгдэдэг.

Партиин айкомууд тогтоол баталан абаад хизаарлахагүй, тэрэнэйнгээ дүүргэлтые үдэр бүхэндэ хинан шалгажа байха, комсомольско организацинуудай үүргые тоодоггүй баримтануудые хүсэдөөр зайсуулха зэргэтэй. 50 жэлэйнгээ ойе, Ленинскэ ойе өөрэйнгөө зэргэ эмхидхэлэй ба политическэ талаарнь бүри бэхижүүлжэ, манай партиин ёһотойл дайшалхы туһалагша ба халаан байхынь тулада, комсомольско организаци бүхэнэй ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойе дайшалхы ёһоор угталгадань комсомолдо туһалха хэрэгтэй.

Бүхы политическэ хүдэлмэридэ, олониитын организацинуудай ажал ябуулгые эдэбхитэй болголгодо Октябриин 50 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ олдоһон һайн дүй дүршэлые хэрэглэхэ шухала. Энэ үнэтэ дүй дүршэлые мүнөө хэрэглээ һаа, һайн үрэ дүн үгэхэ байһаниинь сохомтой.

ойн хүндэлэлдэ абтаһан тодорхой уялгануудые бэелүүлхын тула үдэрһөө үдэртэ политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри һуларуулангүйгөөр ябуулха зэргэтэй. Энэ талаар түрүүшын, шиидхэхы алхам хэхэдээ, нэн түрүүн түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй даабариие заабол бэелүүлхэ арга олгохо хэрэгтэй.

Илангаяа Ленинэй түрэһэн ойдо бэлдэжэ байхадаа партийна организацинууд капитальна барилгые ехээр анхарха болоно.

Арадай ажахые хүгжөөхэ, ажалшадай һуудал байдал һайжаруулха, гэр байрыень зохид болгохо талаар гүрэнэй зүгһөө мүнгэ зөөри жэл бүри ехээр үгэдэг боложо байна. Жэшээнь, республикын арадай ажахын 1967 оной **капитальна барилгада** һомологдоһон мүнгэ зөөри 1965 онойхиһоо 26 процент дээгүүр байгаа. Энэ жэлдэ бүри ехэ болоо.

Республикымнай барилгын олонхи эмхи зургаанууд жэлһээ жэлдэ барилга-хабсаралгын ехэ хүдэлмэри бүтээдэг боложо байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажалай эмхидхэл һайжаруулһанай ашаар гансахан барилгада хараалагдаһан мүнгэ зөөри ашаглаха зорилго зохидоор шиидхэгдэнэ бэшэ, мүн барилгануудые ашаглалгада оруулха асуудал шиидхэгдэнэ ха юм.

1967 ондо барилгашад гол фондын барилгануудые 1965 онойхиһоо 30 процент ехээр ашаглалгада оруулаа.

Барилга-хабсаралгын № 834 поезд, авиазаводой капитальна барилгын управлени, эньһожоруулагдамал № 56 колонно, хүдөөдэ электрын элшэ хүсэ оруулжа байһан предприятинууд, Улаан-Үдын гэр барилгын комбинат гэхэ мэтэ предприятинууд найдамтайгаар ажаллажа, жэл бүри барилга-хабсаралга хэхэ хүдэлмэреэ хурданаар ябуулна. Олонхи субподрядна эмхи зургаанууд хүдэлмэреэ нилээд һайжаруулжа шадаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ гүрэнэй түсэбөөр баригдажа байһан барилгануудые элдэб хэрэгсэлнүүдээр хангаха асуудал урдынхиһаа зохидоор шиидхэгдэнэ. Энээнэй ашаар капитальна барилгада оруулагдаһан мүнгэ зөөри ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ арга олгоо.

Тиигэбэшье капитальна барилга урдынхидаал адли гээгдэжэ байһан зандаа. Мүнөө үедэ республика дотор бии байгаа подрядна эмхи зургаанууд капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриие сүм ашаглаха аргагүйдэнэ. Энэ ушар гансахан городой барилганuудта үзэгдэнэ бэшэ, мүн илангаяа хүдөөгэй барилгануудта ушарна ха юм.

Республикын эгээл томо, хүсэ ехэтэй барилгын эмхи зургаан — Буряадай барилгын управлени барилгын бусад эмхи зургаануудта ообол хүдэлмэрэ тон аали нобшоор үргэдхэхэ, абаһан социалис уялгануудаа бэелүүлжэ шадахагүйһөө гадна, түсэбтэ даабаряашье дүүргэнэгүй. Байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ тус управлени нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 3,1 процент ехэ барилга ашаглалгада оруулаа.

Хүдөөдэ барилга хэдэг «Целинстрой» трест болон «Межколхозстрой» нэгэдхэл колхоз, совхозуудай барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин миил хахадыень бүтээнэ. Энээнэй уршагһаа боложо колхоз, совхозууд олонхи барилгаяа өөһэдынгөө хүсөөр гү, барилгашадай бригадануудые хүлһэлжэ хэхэ баатай болоно.

Иимэ байдалай гол шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, тэдэнэрэй үйлэдбэриинь бааза ахир байһаар. Нэн түрүүн хабсаргагдамал түмэр-бетон, модо дархалха зүйлнүүдые, рудаһаа бэшэ материалнуудые бэлдэхэ хүдэлмэри һуладана. Тиимэһээ үйлэдбэриин баазые бэхижүүлхэ гээшэ мүнөө барилгын эмхи зургаануудай эгээн шухала зорилгонь болоно.

Партиин обкомой гуйлтаар энэ табан жэлэй туршада Буряадай барилгын управленидэ үйлэдбэриин бааза байгуулхын тула 14 миллион түхэриг мүнгэ үгэхэ гэһэн шиидхэбэри СССР-эй Барилгын министерство абаад байна. Энэ ехэ туһаламжые хэрэглэн, Буряадай барилгын управлени тон түргэн болзорто гэр барилгын комбинадые һэльбэн шэнэдхэхэ, мүн түмэр-бетон зүйлнүүдые хэхэ хоёр заводой хүсые хоёр дахин ехэ болгохо, рудаһаа бэшэ материалнуудые абадаг карьернуудые үргэдхэхэ, хүндэ техникэ заһабарилха бааза шэнээр бариха саг ерээ. «Бурятцелинстрой» трестын Хориин, Хурамхаанай үйлэдбэриин баазануудые энэ жэлдэ заабол ашаглалгада оруулха, тиигээд 1969 ондо тиимэ үйлэдбэриин бааза Зэдэ станци дээрэ түхеэрхэ, Харанхын болон Галуута-Нуурай баазануудай, тэрэшэлэн туфоблок гаргадаг заводой хүсыень ехэ болгохо. «Межколхозстройн» талаар мүн лэ баригдажа захалһан гол баазануудые түргэнөөр дүүргэхэ, 1969—1975 онуудта бүтээгдэхээр үйлэдбэриин томо баазын документациие зохёохо хэрэгтэй. Силикатна хирпиисын заводой барилгые дүүргэхэ хүдэлмэриие түргэдхэхэ, улаан хирпиисэ хэхэ Грязнухын заводой барилгые захалха эрилтэ табигдана.

Эдэ бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлжэ шадаа һаа, барилгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин программые нилээд үргэдхэхэ арга олгогдохо байна бшуу.

Ленинэй түрэһэн ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ барилгашад оробо. Гайхамшатта энэ үдэртэ ёһотой һайн бэлэг болгохоор олон юумэнүүд тэрэ уялга дотор хараалагдаа. Нэн түрүүн Сэлэнгын ЦКК-гай түрүүшын ээлжээнэй барилгые дүүргэхэ, Зэдын комбинадта шанаржуулгын фабрика, нүүрһэнэй карьер, Улаан-Үдэдэ силикатна завод, Слюдянка Улаан-Үдэ хоёрой хоорондохи участогые электрын элшэ хүсэтэй болгохо, мүн хэдэ хэдэн культурно-ажаһуудалай барилгануудые хэжэ дүүргэхэ. Эдэ барилгануудые ашаглалгада оруулха гээшэ барилгашадай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

* * *

Хүдөө ажахын асуудалнууд тушаа тогтоходоо элидхэлшэ иигэжэ хэлэбэ:

— Хүдөө ажахын энэ жэлэй түгэсэжэ байһан хада бидэнэр мүнөөдэр хүдөө ажахы тушаа хоёр жэл хахадай бэшэ, харин түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэлэйнь дүн тухай хэлэхэ аргатайбди. Эдэ жэлнүүдтэ хүдөө ажахын гол продуктнуудые үйлэдбэрилгэ нилээд ехэ болоһон байна. Энээниие иимэ тоо, баримтануудаар гэршэлээе. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада 537,5 мянган тонно ороохо таряан абтаа, харин тэрэнэй урдахи гурбан жэлдэ 460,5 мянган тонно хуряагдаа һэн. Тиигэжэ ороохо таряа абалга эдэ жэлнүүдтэ 17 процент дээшэлээ.

Хартаабха абалга — 32 процент, һү — 14, мяха — 13 процент, нооһо — 16 процент, үндэгэ — 18 процент ехэ болоо.

Эдэ продуктнуудые гүрэндэ худалдаха талаар хаража үзэбэл, табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэл хахадай түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байха юм. Гурбан жэлэй туршада түсэбһөө гадуур 100 мянга шахуу центнер ороохо таряан (энэмнай бүхэли жэлэй түсэбһөө ехэ), 10 мянга гаран тонно мяхан, 25 мянган тонно һүн, 1,5 мянган тонноһоо үлүү нооһон, 15 миллион үндэгэн гүрэндэ худалдагдаха байна.

Хүдөө ажахын энэ жэл сагай уларилай талаар таарамжатай зохид һайн байгаа гэхын аргагүй. Хабартаа хүйтэн, зундаа үлүүсэ халуун, намартаа бороотой байһан дээрэһээ ургасада зарим тэды тойбо татаа. Тиигэбэшье олонхи аймагуудта таряашадай оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар муу бэшэ ургаса абтаа. Энээнэй ашаар колхоз, совхозуудnай сентябриин 22-то гүрэндэ таряа худалдаха жэлэй түсэб дүүргэһэн, түсэбһөө гадуур нилээд ехэ таряа худалдаха, үрэһэ хүрэнгэеэ хааха, ниитын мал ажалда хэрэглэхээр таряа талханай зүйл хэрэгтэй соонь үлөөхэ аргатай болоһон байха юм.

Партиин обкомой апрелиин пленумэй шиидхэбэриин ёһоор, республика дотор мүнөө жэл сабшалан һайжаруулха ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Энэнь үбһэ ногооной ургасада ехээр туһалаа. Республикын колхоз, совхозууд байгша ондо урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ, 1967 онойхиһоо 1,5 дахин ехэ үбһэ бэлэдхэһэн байна. Мүн шэмэтэ тэжээл ехээр бэлэдхэгдээ. Байгша ондо урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ силос даратдаа. Тэжээлэй үнэтэ ургамал болохо куузику тарилгые үргэдхэжэ, һайн үрэ дүн түйлагдаа.

Республика дотор газар тариалангай болон мал ажалай гол продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха табан жэлэй түсэбэй даабаринуудые болзорһоо холо урид дүүргэжэ байһан ажахынууд олон.

Жэшээнь, Зэдын аймагай колхоз, совхозууд табан жэлэй туршада гүрэндөө дүн хамта 405 мянган центнер таряа худалдахаар түсэблэһэн юм. Бодото дээрээ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлдэ 564 мянган центнер ороохо худалдаа. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз табан жэл соо гүрэндөө 90 мянган центнер таряа худалдахаар хараалһан. Теэд үнгэрһэн гурбан жэлдэ 105 мянган центнер худалдаа. Эндэхи «Заганский» колхоз табан жэлэй туршада гүрэндөө 100 мянган центнер таряа худалдахаар түсэблэһэн байбал, үнгэрһэн гурбан жэлдэ 104 мянган центнер тушаагаа. Байгша ондо Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхоз таряа ургуулха, гүрэндэ худалдаха талаар табан жэлэй эсэстэ түйлаха хэмжээндээ хүрэһэн байна. Хэдэ хэдэн ажахынууд мяха, һү абаха, гүрэндэ худалдаха талаар табан жэлэйнгээ түсэб бэелүүлхэ ойртонхой. Жэшээнь, Кабанскын совхоз мяха, һү абаха, гүрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб 1969 ондо дүүргэхэ гэхэ гү, али тэрэнээ дүрбэн жэлдэ бэелүүлхэнь гээшэ. Һү абаха, гүрэндэ худалдаха талаар табан жэлэй түсэбые ерэхэ жэлдэ бэелүүлхэ ажахынууд олон.

Иимэ жэшээнүүдые захаһаа харуулжа болохо байна.

Зүгөөр олохон колхоз, совхозууд ороохо таряа, мяха, һү, нооһо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые үйлэдбэрилхэ талаар табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан гурбан жэлэй даабариие дүүргэжэ үшөө шадаагүй байха юм. Бүхы республикамнай мал ажалай зарим гол продуктнуудые үйлэдбэрилхэ түсэбтэ даабариһаа гээгдэжэ ябана.

Тиимэһээ табан жэлэй түсэбэй үлөөшэ хоёр жэлдэ газар тариалангай болон илангаяа мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха хэрэгтэй байна.

1969, 1970 онууд манай республикын хүдөө ажахыда онсо өөрсэ жэлнүүд болюхо байна. Яахадааб гэхэдэ, эдэ хоёр жэлэй туршада хүдөө ажахын үйлэдбэриие ерэхэ табан жэлэй үедэ тусхай шэглэлтэй болгохо бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ юм. 1971—1975 онуудта республикын колхоз, совхозуудта хонид, мяхалиг үүлтэрэй эбэртэ бодо мал үлүүсэ олоор үсхэбэрилэгдэхөөр хараалагданхай. Һү абалгаяа дээшэлүүлхын хажуугаар энэ үедэ мяха, нооһон ехээр абтаха байна.

Республикын хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы кадрнуудай болон мэргэжэлтэдэй дунда ажахын үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо гээшые хүсэдөөр ойлгодоггүй хүнүүд дайралдадаг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ тэдэнэр үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо тон шухала асуудалнуудые һайса бодомжолонгүйгөөр шиидхэдэг байха юм.

Жэшээнь, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд мяха абадаг гол шэглэлтэй болохо гээшые буруугаар ойлгоод, үнеэдээ орой һаахаяа болихо, тэдэниие һаалиин мал бэшэ, харин мяха үгэхэ мал гэжэ тоолоһон бэеэрээ тэдэнээ дуран соонь бэлшээгээд лэ, таргалуулаад лэ гүрэндэ тушааһаар дүүрэхэ гэжэ ойлгодог байна.

Хонин ажалаар мэргэжэхэ гэһэн зарим бусад ажахын хүтэлбэрилэгшэд абаһаар лэ эбэртэ бодо малаа яаралтайгаар хороохо гэжэ оролдоно. Хонидтоо үбһэ тэжээл ехээр үлөөхын тула иимэ юумэ хэнэбди гэжэ тэдэнэр шалтаг баридаг.

Иигэжэ яаралтайгаар юумэеэ «үгы хэхэ» гэжэ оролдодог ябадал ажахынуудта айхабтар ехэ хохидол ушаруулжа болохо бшуу.

Тусхай шэглэлтэй болохо, продукци ехээр, хямда сэнтэйгээр үйлэдбэрилхын тула тусхай шэглэлтэй болюхо хэрэг нэгэ далайсаар, гансала бүтээжэрхихэ хэрэг бэшэ. Энэмнай даамайгаар бэелүүлхэ орёо асуудал гээшэ. Тэрэниие шадабаритайгаар, боломжотойгоор хэхэ хэрэгтэй. Иимэ тусхай шэглэлтэй болохын тула шиидхэгдэхэ орёо бэрхэ асуудалнуудые тодоор хаража, оролдосотойгоор бэелүүлхэ ушартай.

Эгээн түрүүшын, эгээн орёо иимэ асуудалнуудай нэгэниинь малай тэжээл болоно. Байгша ондо сабшалан һайжаруулха, тэжээл ехээр бэлэдхэхэ талаар бага зэргэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ дээрэ хэлэгдээ һэн. Теэд энэмнай миил түрүүшын алхамууд гээшэ.

Саашадаа малай үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэхын, тэрэнэй ашаар мал ажалай продуктнуудые жэлһээ жэлдэ ехээр абадаг болохын тула айхабтар ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй.

Энэ амин шухала асуудалаа шиидхэхэ хэрэгтэмнай манай республикада гүрэн али бүхы талаар айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлжэ байна. Мелиоративна болон культуртехническэ хүдэлмэридэ, нэн түрүүн сабшалан һайжаруулха, уһалууриин системэнүүдые бүтээхэ хүдэлмэридэ ехэ мүнгэ зөөри абанабди. Бидэнэр хүдөө ажахын техникэ улам ехээр абадаг болообди. Жэшээнь, энэ жэлдэ гансахан ороохо таряанай 600 гаран комбайн абаабди. Энээнэй ашаар, сагай уларилай бирагүй байгаашье һаань, ороохо таряагаа болзор соонь хуряажа шадагдаа гээшэ.

Тиигэбэшье гүрэнэй зүгһөө иимэ ехэ туһаламжа абажа байгаад, манай хүдөө ажахын органууд урдаа табигдаһан зорилгонуудые үшөөл муугаар шиидхэнэ, арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэнэгүй гэжэ хэлэхээр. Жэшээнь, олохон колхоз, совхозуудта байгша ондо паар багаар хахалагдаа, мүнөө намарай паар муугаар элдүүрилэгдэнэ. Теэд паар, намарай паар гээшэмнай ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һуури гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ ха юм. Хэдэ хэдэн ажахынууд намартаа сабшалан дээрэ биратай юумэ хэнэгүй. Зүгөөр ерэхэ жэлдэ баян ургаса абахын түлөө мүнөөнһөө сабшалангаа һайжаруулха хэрэгтэй байгаа.

Малай тэжээлэй асуудалые шиидхэхэ гээшэ гансахан тэжээл бэлэдхэлгээр дүүрэхэ бэшэ, харин тэрэнээ зүбөөр, ашаг үрэ ехэтэйгээр гаргашалжа шадаха хэрэгтэй. Элбэг ехэ тэжээлтэй байгаадшье, тэрэнээ эзэн бусаар, һаланаар гаргашалаа һаа, гарзаһаа ондоо юуншье байхагүй. Олохон ажахынууд продукци абахын тула үлүүсэ ехэ тэжээл гаргашалдаг. Тиигэбэшье тэжээлээ ашаг үрэ ехэтэйгээр гаргашалжа һураһан ажахынууд бии. Жэшээ болгон Яруунын совхозые абаад үзэе. Һүүлэй жэлнүүдтэ элдэб шалтагаанһаа боложо энэ ажахы тэжээл багаар бэлэдхэһэн байха юм.

онуудай, мүн 1967–…
үбэлжэлгын урда тэ…
малай условно толгой…
нер тэжээл бэлэдхэг…
Зүгөөр совхозой дир…
зундаа, намартаа мала…
шээн, түргэн зуура…
луулха, тэжээлээ …
гамтайгаар гаргашалх…
дые абаһанай ашаар…
туршада тус совхоз…
бүриһөө 95 хурьга…
Бухыдөө 1900 үнеэтэй…
совхоз жэлдээ дунда…
бүриһөө 1972 килогр…
байна. Совхозой 25…
тус бүриһөө дунда…
лограмм нооһон абта…
нэгэ центнер үхэрэй…
тулада энэ совхоз 8,8…
лэй единицэ гаргашал…
үедэ республикын бүх…
дунда зэргээр 9,9 цен…
совхоз — 19 центнер,…
совхоз — 11,4 центн…
единицэ гаргашалһан…
Нэгэ центнер һү абахы…
нын совхоздо 1,2 центн…
единицэ гаргашалагдаһ…
рэнь Охин-Булагай сов…
центнер, Чисаанын сов…
центнер, Хяагтын сов…
центнер болоо һэн.

Мал ажалаа саашад…
тайгаар хүгжөөхын…
обкомой пленумээр…
хэмжээ ябуулгануудые…
«Буряадай АССР-эй…
зуудта хони үсхэбэри…
ха тухай» гэһэн РСФСР…
нуудэй Соведэй тогтоол…
даһан хэмжээнүүдые…
тон оролдосотойгоор б…
рэгтэй. Зорилго юуб га…
ажахын министерство,…
тэлбэрилэгшэд, аймагуу…
на болон советскэ орга…
лангай ургаса дээшэлүү…
хүсэд хүрэхөөр бэлэдх…
рэгтэ гол анхаралаа…
ажалаа тодорхой һайна…
рилдэг болохо, малаа…
рууһалха, гансахан тэж…
хэрэглэхые оролдохо…
бэлшээриеэ һайнаар хар…
намарай сагта малаа һай…
таргалуулха, үбэлжэлгэ…
бэлдэхэ уялгатай.

Республикынгаа хүд…
саашадаа хүгжэхэ гол…
далнуудые шиидхэхэ зүй…
на организацинууд үдэр…
асуудалнуудые, мүнөө…
гонуудые, энэ жэлэй тус…
хэ асуудалнуудые…
ралһаа алдаха ёһогүй. П…
ганизацинууд мүнөө үедэ…
хын хүдэлмэрилэгшэдэй…
хэлыень намарай паар хал…
шанартай үрэһэ хүрэнгэ…
намарай лугомелиоратив…
ри ябуулха, сабшалан…
уһалха гэхэ мэтэ шухала…
нуудые шиидхэхэ хэрэгт…
үүргэтэй. Мал ажалай га…
үзэбэл, эбэртэ бодо мал т…
шахан таргалуулха, һаа…
дые шадабаритайгаар…
зүбөөр һааха, эхэ малаа,…
эхэ хонидоо үрэжүүлжэ…
гэхэ мэтэ хүдэлмэри мүнөө…
шухала гээшэ.

Ниитын малай үбэлж…
баритай һайнаар үнгэр…
мүн лэ эгээн ехэ удха…
байһыень онсолон тэмдэг…

Байгша ондо манай аж…
малаа һайнаар үбэлжүүл…
ломжонууд хүсэд бии гэж…
лэнгүйгөөр хэлэхээр бай…
болон шэмэтэ тэжээл урд…
дэйхиһээ ехэ бэлэдхэгдэ…
рианай зүйл бага бэшэ…
малай байра малшадай…
хараад үзэхэдэ муу бэшэ…
малай, мүн мяхалиг малай,…
хонидой ашаг шэмэ…
түл түрэсээ һайнаар аб…
бүтэнөөр түлжүүлхэ арга…
гэжэ тэмдэглэхээр. Тиим…
Ленинэй түрэһэн алдарта…
лэлдэ дэлгэрһэн социалис…
дэ абаһан уялгануудаа хү…
мнай хүдэлмэрилэгшэдэй…
тайгаар бэелүүлжэ шад…
ниинь дамжаггүй.

* * *

Элидхэлэйнгээ эсэстэ…
догоев партийна болон…
рам саашадань бэхижүү…
мэрилэгшэ бүхэнэй хари…
шэлүүлхэ, коммунис бай…
бүхы участогуудта хүнүү…
ско эдэбхи үүсхэлые хүт…
жээхэ зорилгонуудта тог…

Элидхэлэйнгээ түгэсэ…
Модогоев иигэжэ хэлээ:

— В. И. Ленинэй түр…
жэлэй ой — манай парти…
ороной арадуудай ажабай…
хабтар ехэ үйлэ хэрэг бол…
дарта үдэрые эрхимээр т…
тула коммунис байгуул…
участогуудта, совет шэнэ…
мүүжүүлхэ хэрэгтэ шэн…
түйлаха ёһотойбди.

Нүхэдүүд, Ленин шэнг…
хын тула саг үргэлжэ…
Ленин багшын мүнхэ сур…
лые бэелүүлхын түлөө…
гоор тэмсэел!

Табан жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэхын түлөө

Нүхэдүүд!

Ленинэй түрэһэн алдарта ойдо бэлдэхэ үедөө партийна организацинуудай ябуулха политическэ бүхы хүдэлмэри, урдынхидал адли, удха түгэлдэр, коммунис байгуулалтын хараа түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ совет хүнүүдэй улас түрын ажалай эдэбхи үүсхэлые саашадань бадаруулгада зорюулагдаһан байха зэргэтэй.

Ажалшадай хүсэл эрмэлзэлгые ударидажа байхадаа областной партийна организаци ямар гол зорилго урдаа табиха ёһотойб гэхэдэ, нэн түрүүн **арадай ажахын болон соёл культурын бүхы һалбаринуудаар хараалагдаһан табан жэлэй түсэбэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэхэ** болоно.

Табан жэлэй түсэбэй түрүүшын хоёр жэлдэ республикын промышленностиин хэһэн хүдэлмэриин дүн ямар бэ?

Промышленна продукци үйлэдбэрилгын жэлэй **дунда зэргын ургалта** түсэбтэ долоон жэлэй туршада 8,8 процент байбал, мүнөө 14 процентдэ хүрөө. Бүхыдөө 2,5 жэлэй туршада промышленна продукциин ургалта 31,5 процент болоһон. Тиигэжэ республика дотор промышленна продукциин ургалта табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа түрүүлжэ ябана.

Промышленна продукциин ургалта ехэнхидээ ажалай бүтээсын дээшэлһэнһээ болоо гээшэ. 2,5 жэлэй туршада нэгэ хүдэлмэришэндэ абажа тоолоходо, бүтээсэнь дунда зэргээр 27 процент дээшэлһэн байна. Республикын бүхы промышленностьда ажалай бүтээсэ жэлдээ дунда зэргээр 11 процент нэмэжэ байһан.

Түсэбтэ долоон жэлэй үедэ предприятинуудай фондын ашаг доошолжо байбал, 1965 онһоо захалжа тэрэнь миил тогтоогдоо бэшэ, харин 1966 ондо урда жэлэйхиһээ 7 процентээр, 1967 ондо 1966 онойхиһоо 6 процентээр дээшэлһэн байха юм.

Хоёр жэл хахадай туршада республикын промышленность түсэбһөө гадуур 27 миллион түхэригэй продукци үгэһэн. Электроэнерги гаргаха, цемент, нооһон бүд, хубсаһа угааха машина, электродвигательнүүдые, мүн бусад продукци үйлэдбэрилхэ түсэбтэ даабаринууд нилээд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Республикын промышленностиин түйлаһан эдэ бүхы амжалтанууд хадаа КПСС-эй ЦК-гай сентябриин (1965 он) Пленумэй шиидхэбэреэр бэелүүлэгдэһэн экономическа реформын һайнаар нүлөөлһые гэршэлнэ. Предприятинуудые шэнэ гуримаар түсэблэхэ, экономическа талаар урмашуулха харилсаанда оруулха хүдэлмэри манай республикада мүнөө жэл гол түлэб дүүрэхэ юм.

Шэнэ янзаар хүдэлһөөр үнишэг боложо байһан предприятинуудта үйлэдбэриинь шэнжэ, ажалайнь эмхидхэл нилээд хубилан һайжарһан байна.

Тиигэбэшье республикын предприятинуудай дундаһаа продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэдэггүй, шанараршье бирагүй продукци гаргадагынь нилээд олон. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр тиимэ предприятинууд 42 болоно гэхэ гү, али республикын бүхы томо предприятинуудай табан хубиин нэгэнһээ үлүү гарана. Тэдэнэр гансахан үнгэрһэн хахад жэлэй туршада 9 миллион гаран түхэригэй продукци дутуу үгэһэн байна бшуу.

Жэшээнь, Галуута-Нуурай шахтоуправлени энэ жэлэй 8 һарада газар дороһоо шулуун нүүрһэ малтан абаха түсэбөө миил 87 процент дүүргэхэ гү, али 58 мянган тонно нүүрһэ дутуу үйлэдбэрилөө. Ой модоной промышленностиин хэдэ хэдэн предприятинууд түсэбөө дүүргэжэ шаданагүй, үнгэрһэн 8 һарада тэдэ 25 мянган кубометр модо дутуу бэлэдхээ.

Түрүү предприятинуудташье хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд захаһаа.

В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэжэ бэлдэжэ байхадаа, эдэ предприятинуудай коллективүүд табан жэлэй түсэбые 1970 оной ноябриин 7 хүрэтэр дүүргэхэ гэһэн уялга бэедээ даажа абаа һэн. Промышленностьмнай бүхыдөө табан жэлэй түсэбые 1970 оной декабриин 5 хүрэтэр бэелүүлхэ уялга абанхай. Хэрбээ үнгэрһэн хоёр жэл хахадай туршада республикымнай промышленность түсэбһөө гадуур 27 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилһыень харада абабал, 1970 оной декабриин 5 хүрэтэр үлэһэн хугасаада түсэбһөө гадуур, адагынь 30 миллион түхэригэй продукци гаргаха хэрэгтэй болоно. Эды шэнээн продукци гаргаха арга боломжонууд мааналта гүйсэд бии.

Хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлээр олонхи предприятинуудта В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалай ленинскэ вахтада жагсаха, «хүдэлмэриин минута нариинаар тоолохо» гэһэн уряа доро хүдэлмэриин сагые зүбөөр ашаглаха талаар олониитын хиналта табиха гэхэ мэтэ хэмжээнүүд хараалагдана. Мүн үйлэдбэриин культура болон хүнүүдэй ажаллаха арга нүхэсэлые олониитын зүгһөө хараха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар эрхим һайн дурадхалнуудай конкурс соносхохо гэхэ мэтын бусад олон хэмжээнүүд тодорхойлогдоно. Партийна организацинууд эдэ үүсхэлыень дэмжэжэ, түрүү коллективүүдэй эхилһэн юумые бүхы предприятинуудай шадабари болгохо ёһотой.

Предприятинуудай партийна, профсоюзна, комсомольско организацинуудай болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зорилго юуб гэхэдэ, тэдэнэр алдарта

Коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ бэлэдхэл

БУДАПЕШТ. (ТАСС). МТИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ бэлдэхэ комиссиин заседани эндэ сентябриин 30-да нээгдэбэ.

Коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ бэлэдхэлтэй дашарамдуулан хэгдэжэ байгаа хүдэлмэри тухай Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй мэдээсэлые бэлэдхэлэй комиссиин заседанида хабаадагша партинуудай түлөөлэгшэд анхаралдаа абаад, зүблэхэ зүйлдэ ороһон асуудалнуудые хэлсэжэ эхилээ.

ҮРАГЛАЛ

ҺААЛИШАН ДУЛМА

ЗАР боро халаадуудые үм- һаалишад үглөөнэйнгөө ша «Һүн далайгаа» билта- ла шамдуухан эндэ тэндэһээ ерэбэд. Иигэжэ хүнэг, би- ... хангираан, энеэдэтэй гтаа үглөөнэй аали нам- ... малые таһалдуулна. Һаа- ... хүрэжэ ерэмсээрээ, өөһэд ... гөө үнеэдые удаа дараа- ... жа оронод. Тэдэнэй дунда ... аг бэетэй, зунай халуун ... й эдшэдэ хайра гамгүй ша- ... хара хүрин болошоһон ... ай эхэнэр алаг соохор үнеэ- ... боро солбохоноор сомсойн ... аралгүйхэн шааяса шоб- ... ороно.

... ые зарим һаалишад хүнэ- ... рэмсээрээ һү тушаажэ ... С. Базаровада асаржа ту- ... Эгээл энэ үедэ ногоон эма- ... хүнэгөөр дүүрэн һүтэй ... шабтар харахан эхэнэр хү- ... эрһөөр, һүеэ хэмжүүрэй ... руу эюулнэ. Тиихэ мүр- ... жүүрэйнгээ зурлаагай тоо- ... дангүй шэртэһэнэйнгээ

... Ібэлжөөндөө ерэһээр үнеэд- ... бүри һүтэй болошоо. Талха ... эн зүйл таһалдуулангүй ... һү һааляа доошолуулха- ... оролдохол ёһотойбди. Талха- ... дууһашахаһаа түрүүн ... лан асаруулха тухай бодо- ... бү мартаарайгты—гээд, ... эхэнэрнай һанаа зобон- ... һү тушаан абагша С. Базаро- ... захиха юм.

... гэ арбан хоёр жэлэй урда ... Түрэл колхозойнгоо эл- ... жал хэжэ ябаһан Дулма бэ- ... өөрынтөө үнэн сэхэ сэдьхэ- ... тэрэ үедэ гээгдэлдэ ороһон ... тын һаалиин гүүртэдэ һаа- ... аар хүдэлхэеэ ерэһэн бэлэй. ... гэбээр Дулма Будаева эндээ ... ралгагүй һаалишанаар ажал- ... ... ой үнеэдые бэедээ даажа абаад байхадаа, «ажалаа яажа эмхидхэхэб, һү ехээр һаахын тула нэн түрүүн юу хэхэб» гэһэн бодол Дулмын толгойһоо зайлахаяа болижо, амар заяа үзүүлхэеэ болибо. Теэд Дулма дүй дүршэлтэй һаалишадаар, үетэн нүхэдөөрөө хөөрэлдэжэ, зооветеринарна мэргэжэлтэдһээ зүбшэл заабари абажа, сүлөө сагтаа ном дэбтэр уншажа, түрүү арга боломжонуудые шудалжа ороо бэлэй. Иигэжэ үсэд нэтэрүүгээр оролдоһон тула тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые шэн зоригтойгоор дабажа гарадаг болоо һэн.

Удангүй үглөөнэй һаалтын дүүрэхэтэй сасуу һаалишад доро дороо хүхюутэйнүүд, мүнөөдэр хэн ямар үнеэнһээ хэды литр һү һааһанаа тооложо захална.

— Үдэр бүри ямар үнеэнһээ хэды пэнэээн һүн һаагдааб гэжэ согсолон тодоруулжа байхада, һаалишанай ехэ һү һааха хэрэгтэнь нилээдгүй туһатай байдаг. Энээниие хэхээ зарим һаалишад залхуурдаг, энэнь юрэдөө буруул гээшэ—гэжэ һаалишан Дулма Будаева хөөрэнэ.

Энэньшье зүйтэй. Юуб гэбэл, һаалишан бүхэн үнеэдэйнгээ абари зангые нэгэ һаалидаа, сүүдхэдээ хэды литр һү үгэдэгыень табан хургандаал адли мэдэхэ ёһотой ха юм. Хэрбээ даажа абаһан үнеэдтээ эзэн ёһоор хандажа, нэгэ хэмдэ эдеэлүүлжэ, һаажа байбалнь, һү һаали нэмэдэг байна бшуу. Теэд эдэ бүтэдые Дулмэ хэзэтэй һайн мэдэхэ. Тиимэһээ шэнээр ерэһэн һаалишадта гол түлэб залуу һаалишан хүбүүн, Мүнхэ Цыреновтэ үдэр бүри шахуу заажа, хэлэжэ байдаг юм. Харин Мүнхэ энээниие анхаралтайгаар шагнажа, ухаандаа бүхөөр хадуун абадаг.

— Баһал Дулмамнай үлүүлээ, үнеэн бүриһөө 10 литр болоҗо байна, таанадтаа хүсэгдэхээл болёо ха — гээд, гүүртые даагша Жамьян Цыбиков хүн бүхэнэй анхарал хандуулба.

Ажалай эрхим амжалта хүн бүхэнэй үсэд нэтэрүү оролдолгоһоо, мүн анхаралһаа дулдыдадаг шуу. Эгээл тиимэһээ Дулма Будаевагай түйлаһан амжалтанууд тэндэһээл эхитэй байха. Бүри урдань, һая һаалишан болоод байхадань, гүүртын бүхы хүдэлмэри гарай хүсөөр хэгдэдэг тула аргагүй хүндэ хүшэр һэн. Хэды тиимэ байдалда ажаллабашье, Дулма хүгшэн зэригоо мохонгүй дабажа гараһаниинь элитэ. Харин мүнөө диилэнхинь оньһожоруулагдажа, һаалишадай хүдэлмэри нилээдгүй хүнгэрөө гээшэ. Теэд Дулма Будаева мүнөө үни үнгэрһэн байдал тухайгаа һанахадаа «энэ, иимэ оньһон машинаар түхеэрэгдэһэн гүүртэдэ хүдэлхэ гээшэ одоошье жаргал ха юм даа» гэжэ заабол хэлэдэг. Гадна энэ нүхэрнай абаһан социалис уялгаяа, түсэб даабаряа дүүргэбэшье, тэрээгээрээ һанаагаа амардаггүй, үшөө дахин шэнэ мүрысөө үүсхэжэ, ударидажа ябадагынь һайшаалтай. Мүн тиихэдэ түрүү дүй дүршэлдөө залуу һаалишадые һургажа, ажалдань али болохоор хамһалсажа байхыень, мүн зүбшэл заабари дурадхахыень заатагүй харахат. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, Дулма Будаева гүүртынгээ бүхы хэрэгэй түлөө һаналаа табижа байдаг хүн шуу.

— Адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абалга —адуулга, харууһалалгын хүсэн юм. Тиимэһээ үбэл, зуншье байг алгадгүй һайнаар харууһалаад байбал, үнеэд ехэ һү үгэхэ гэжэ сэхыень хэлэнэб—гээд, тэрэ тобшолон хөөрэнэ.

Арбан хоёр жэл таһалгаряагүй һаалишанаар хүдэлһэн Шэбэртын түрүү һаалишан Дулма Будаевагай шэн зоригто ажалай эрхим амжалтанууд үндэрөөр сэгнэгдэжэ, оло дахин аймагайнгаа Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн, үнэтэ бэлэгүүдээр, Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан бэлэй. Харин мүнөө даажа абаһан үнеэдээ һайнаар харууһалжа, зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлжэ байһанайнгаа ашаар байгша оной үнгэрһэн найман һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1450 килограмм һү һаажа, урданайхидаал адли түрүүлжэ гараа. Гэбэшье, һаалишан Дулма үшөө ехээр һааха оролдон, шэнэ арга бэдэрдэг, зооветеринарна мэргэжэлтэдтэй зүбшэжэ, мүнөөнэй түрүү арга онолнуудые шудалһан зангаараа. Тиин тэрэнэй сүлөөтэй сагтаа гартаа ном гү, али журнал, газетэ бариад ирахадажа һуухыень, хүлөө ажахын мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэжэ байхыень заатагүй харахат.

Дулма хүгшөөдэй олоһон, ойлгоһон түрүү дүй дүршэлөө, шэнэ онол аргаяа ажалдаа хэрэгдэжэ, ехэхэн амжалта түйладаг. Тэрэ үнеэдээ зундаа һайса таргалуулжа, үбэлжэлгэдөө оруулдаг. Мүн тиихэдэ һаахынгаа урда тээ үнеэдэйнгээ дэлэнгые бүлеэхэн уһаар угаажа, сэбэр бүдөөр аршаад, һү ехэтэй үнеэдээ тусгаар амяарлан таһалжа эдеэлүүлдэг байха юм.

Иигэжэ Бэшүүрэй совхозой Шэбэртын һү һаалиин гүүртын түрүү һаалишан Дулма Будаевагай тунхаришагүй, оролдосотой ажалаараа амжалта түйладагынь гайхалтай бэшэл. Гэбэшье энэ нүхэрнай агууехэ вождь В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсожо, үшөө ехэ гайхамшагта амжалта түйлаха аабза гэжэ батаар найданхайбди гээд, хамта хүдэлдэг нүхэдынь үнэн зүрхэнһөө хэлээ бэлэй.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Бэшүүр—Улаан-Үдэ.

Ф. Цыбиков

НҮХЭДЭЙ АЛЬГАН ХАЛУУН

Замай тэмдэглэл

Энэ сентябрь һара соо Буряадай республикын соёлшодой «Дружба» автобус (19 хүн). манай хүршэ аха дүү Монгол арад уласай Сэлэнгын аймагаар аяншалжа, уран һайханай бүлгэмэйхид бэлиг шадабаряа монгол нүхэдтөө харуулжа ерэһэн. Энэнь хүн бүхэнэй сээжэдэ мартагдашагүй һайхан дурасхаал болоҗо үлэһэн байна.

Монгол арад улас социалис лагериин анха түрүүн бүрилдэжэ эхилхэдэ, СССР гүрэнэй эгээл түрүүшын анда нүхэр болоһые совет хүн бүхэн юунһээшье үлүү һайханаар, үндэр дээгүүр сэгнэдэг байна бшуу. Ушар тиимэһээ монголоор аяншалхадаа, манай делегациинхидай үлэмжэ ехээр һонирхоһониинь гайхалгүй бэзэ даа.

...Бидэниие эгээл хилэ дээрэ МНР-эй Сэлэнгын аймагай профсоюзуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд нүхэд Жамьян, Үржэнбадма гэгшэд үнихэнэй хүлеэжэ байба.

— Сайн байна уу?
— Замдаа сайн ябажа ерэбэ үү?
— Морилжо хайрлагты.
— Аман сангаба уу?—гэһэн эльгэ зүрхэнэй энэрхы халуун үгэ айладажа, хани нүхэднай бидэниие угтаба.

Тиигээд дам саашаа дабшабабди. Аяншалгымнай эгээл түрүүшын пункт — Алтан Булаг, — Монголой революциин алтан үлгы. Эндэһээл социалис шэнэ Монголой түүхэ эхилээ. Монголой агууехэ жанжан Сүхэ-Баатар революционно ажал ябуулгаяа захалаа. Эндэ МНРП-гэй ЦК анха түрүүн тогтоогдоо.

Абаралта нүхэдэй ашаар
Арадай түрэ засагые
Алтан булаг хотодо
Анха түрүүн мандуулба.
Арадай намые байгуулха
Агуу зорилго тунхаглаад,
Ахамад дайсаниие дараад,
Арад түмэнөө амаржуулба, — гэжэ Сүхэ-Баатар тухай монголшуудай магтан дуулаһаниинь һанаанда ороодхино.

Тиигээд сэхэ Сүхэ-Баатар хото хүрэжэ, хани халуунаар угтуулаад, үглөөдэрынь Юрөө зорижо гарабабди... Нюдэ алдама үргэн ехэ уужам тала газар амиды һайхан зураг мэтэ хажуугаарнай нэмжынэ. Хада уула мэтэ халзан үндэр гүбээнүүд хойно хойноһоо һубарилдажа, асари ехэ тала-далайн сарсажа зогсошоһон долгинууд шэнгеэр үзэгдэнэ. Голдо харахада, атар газарай хилгана ногоон миралтан халюурна.

— Харалши даа, ямар һайхан байгаалитайб.
— Тала газарайнь үргэн дэлюун гээшэ!

— Агаарынь тунгалаг арюун!
— Энэ руу мотоциклаар гүйлгэһэйб, — автобус соо иимэ аргагүй халуун хөөрэлдөөн замханагүй. Юрэдөө хэншье ама хооһон, һанаа амархан ябанагүй, талын уужамда эшэгы гэрнүүдые, тэмээ ботогонуудые анха түрүүшынхеэ хаража һонирхоһоншье залуушуул бии... «Катюша», «Үншэн сагаан ботогоншье» зэдэлнэ.

Жонон хонгор мори минь
Жолоо татан тэмүүлнэ даа,
Жаахан шиниигээ ашандань
Жаргахаар бишни тэмүүлнэ даа,
—гээд

журналист нүхэр Содномбалжир хангюурдажа, бүгэдын анхарал татана... Теэд үнэхөөрөөшье энэ уужам талые гаталжа ябахадаа, «жонон хонгор морёор жолоо татан тэмүүлхэ» дуран хүрэнэ...

Гэн гэтэр ургаса таряагаа надхуулһан уужам ехэ полинууд эхилшэбэ, трактор, комбайнуудай тэндэ тамаран ябахань үзэгдэбэ.

Уданшьегүй угаа томо һуурин харагдаба.

— Юрөөгэй сангын ажахы!
— Госхоз гү?
— Тиимэ, тиимэ.
— Манай эндэхеэр совхоз гэһэнтэй адли бэзэ?
— Зүб даа.

Зүүн талаарнь уһа мүрэн урдажа гараһан, хойто-зүүгээрээ хада уланuудаар хүреэлэгдэһэн, тэгшэ һайхан талын дунда һууриҗаһан ажахы.

Хүдөө тосхон гэхэдэ, томо томонууд шулуун гэрнүүдтэй. Хото городшье гэжэ баһа нэрлэлтэй бэшэ—гэр байрануудынь үсөөншэг.

Соёлой шулуун ордон. Саана баһал шулуугаар бүтээгдэһэн дунда һургуулиин хоёр дабхар гэр. Больница. Хүүгэдэй саад. Столово. Хоёр дабхар гостиница. Госхозой конторо...

Энэ контородо госхозой Намын хорооной дарга Намсарай, рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Нямбуу гэгшэд бидэниие угтаба. Кабинет соонь сабяб гэмэ. Сэбэр арюун. Мүнөөнэй гоё мебель. Ханаарнь — госхозой карта, зураг, лозунгнууд. Манай делегациие хүтэлбэрилэгшэд Буряадай АССР-эй соёлой габьяата ажал ябуулагша А. Бажеев, РСФСР-эй соёлой габьяата ажал ябуулагша Т. Полозова гэгшэд монгол нүхэдтэй танилсана. Баһа эндэ МОНЦАМЭ-гэй корреспондент нүхэр Пүрбэ һуулсана, олон юумэ микрофон дээрэ буулгажа, саарһан дээрэ тэмдэглэжэ абана.

— Манай эндэхи сагай уларил тухай мэдэнэт. Үбэлэй шэрүүн үедэ саһа, хүйтэн-сагаан зудһаа, зунай сагта ган гасуур гэхэ юм гү—хара зудһаа олохон малнай гарзалдаг бэлэй... Мүнөө үедэ байгаалиин иимэ зуд бэрхэшээл зайсуулхын тулада хамаг юумэн хэгдэжэ байна. Совет мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд ерэжэ, угаа ехэ туһа хүргэнэ. Энээнэй ашаар гол баялиг—мал һүрэгнай түргэнөөр үдэнэ. Жэшээнь, госхознай 1953 ондо оройдоол 2200 толгой эбэртэ бодо малтай байгаа һаа, мүнөө эдэмнай 8 мянган толгой болонхой,—гэжэ Намсарай дарга яаралгүйхэнөөр зугаалжа ороно. Саашань үргэлжэлүүлэн хөөрэхэдэмнай, бүри һонирхолтой олон юумэн элиржэ үгэнэ. Тус ажахыда бүхы дээрээ 32 мянган гектар газар хахалагдана. Орхон гэжэ өөрын сортын шэниисэ, мүн обёос, просо таригдана.

Мал ажалынь баһал ехэ амжалтатай. Искусственна үрэжүүлгэһээ эхилээд, шэнэ аргануud тэндэнь нэбтэрүүлэгдэнэ. Хонин һүрэгынь—28 мянган толгой. Бүхы дээрээ нарибтар нооһотой, орхон үүлтэрэй. Эдэнь юрын үүлтэрэйхиһээ 3 дахин ехэ нооһо үгэдэг. Эбэртэ бодо малай ашаг олзыень дээшэлүүлхын тула тэндэ мүн лэ ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Нютагай мал манай «сагаан толгой» үүлтэрэй малтай солигдоно. Иигэхэдэнь һү, мяха ехэтэй аад, нютагай байгаалиин эрхэ байдалда тааралдаһан мал һүрэг бии болоно, һаалишад Бааст, Аймтан гэгшэд бүхы ажахы дотороо социалис мүрысөөндэ илана. Хонишод Түйзэн, Чикаа гэгшэд жэлһээ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа, бүтэн бүлеэнээр түлжүүлнэ. Үхэршэн-малшад Осоржав, Цыренжав гэгшэд мүн лэ суутайнууд.

Адуу малынь дулаан дал байраар, үбһэ тэжээлээр түгэс хангагдана. Ябажа харахада, малшадайнь байранууд соо һээы гэр соо таараха мебель табяатай байна. Айл бүхэндэ оёдолой машина, түмэр орон, радиоприемник гэхэ мэтэ түгэс. Гурил, консервэ, жэмэс гэхэ мэтын хоол бии.

— Энэ бүхы амжалтамнай анда нүхэдэймнай туһаламжаар түйлагдаа гэхэ байнаб. Совет гүрэнһөө трактор, комбайн, автомашинаһаа эхилээд, ехэ туһаламжа үзүүлэгдэжэ байдаг. Мэргэжэлтэдшье ерэжэ хүдэлдэг... Сэхыень хэлэхэдэ, танай Буряадай республикын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозтой, тэрээнэй түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой нүхэр Ванкеевтэй ехэ холбоотой гээшэбди. Бэе бэедээ айлшалдаг, ажал хүдэлмэриингөө дүй дүршэл халан абалсадаг, һуудал байдалаа харалсадаг байнабди... Нютагаа бусажа ошоходоо, нүхэр Ванкеевтэ мэндыемнай заатагүй хүргөөрэйгты, — гэжэ рабочкомойнь түрүүлэгшэ нүхэр Нямбуу захиба.

— Манай Сэлэнгын аймагай Юрөөгэй колхоз тухай дурдаба гээшэ бэзэт?

— Тиимэ, тиимэ. Аймагаймнай, нютагаймнайшье нэрэ адлинууд юм... Танай, манайшье ажахы—социалис ажахынууд. Үг зорилгомнайшье нэгэ,—гэбэ Нямбуу.

— Зүб лэ даа. Ехэл түһөөтэйнүүд, ехэл юрөөлтэй һайхан нютагууд байна даа.

Соёл культурань гэбэл, эндэ тон мүнөөнэйхеэр түхеэрэгдэһэн соёлой томо ордон гол гуламтань болонхой. Кино, концерт, зүжэгүүд тэндэ хододоо харуулагдажа байдаг. Баян библиотекэ бии. Манай эндэхидэл уран һайханай бригада байгуулагдажа, хүдөө нютагуудаар аяншалдаг, радио, магнитофон абажа ябадаг, соёлой хэмжээнүүдые бэелүүлдэг, мүн тэдэнтэй лектор, эмшэн, гуталшан, парикмахер, прачка гэхэ мэтэнүүд гаралсадаг.

Иигээдшье ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй түрүүшымнай уулзалга дүүрэбэ. Гостиница ошобобди... Бүхы таһалгануудынь арюун сэбэрнүүд. Шэнэхэн түмэр шэрээнүүд дээрэ сахюур сагаахан подушканууд табяатай, угалза хээтэй покрываланууд дэбдээтэй. Дуушад, хатаршаднай ехэ хүхюунүүд байбашье: «мүнөө үдэшэ госхозоорхин өөһэдөө тоглохо юм гэлсэнэ. Монгол нүхэднай дуу, наанданда ехэ абьяастай бэрхэнүүд һэм шуу. Клубтань ошожо хараабди. Аймшагтай бэрхээр дуулалдана — репетициеэ хэжэ байна. Тэнсэхэ зон гүбди, али үгы гү»—заримууднай гайхангяар гүбэрэлдэнэ.

Үдэшэ. Соёлой байшан. Торгон хүшэгэ сэлигдэбэ. Бидэ хани нүхэдөө амаршалбабди. Программамнайород, монгол хэлэн дээрэ соносхогдоно. Альга ташалга нэрьенэ... Ленинэй орденто мяханай комбинадай уран һайханай бүлгэмэй хатаршад РСФСР-эй соёлой габьяата ажал ябуулагша Т. А. Полозовагай хүтэлбэри доро ород, буряад, гуцул, эвенк хатарнуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэбэ. Мүн педучилищиин багша А. Ф. Зонхоев монгол, буряад аялгануудые хуур, чанза дээрэ наадажа, бүгэдын магтаалда хүртэбэ. «Гургалдайнууднай» — Хэжэнгын аймагай Эдэрмэг тосхоной библиотекые даагша Дэршэнма Чимитова, Захааминай аймагай «40 лет Октября» колхозой Ханда Дараева болон бусад монгол, буряад арадай дуунуудые өө-мөөгүй һайнаар дуулажа, мүн лэ нилээд альга ташуулбад. Ажаглахада, концертмнай хүсэд лэ амжалтатайгаар үнгэрбэ янзатай. Бултааран һанаагаа амаран, зүрхэеэ даража, зал соо орожо һуубабди.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй делегациин зарим гэшүүд Монголой Арадай Республикын Сэлэнгэ аймагай Юрөөгэй госхозой таряалан дээрэ шэниисын ургаса үзэжэ байна.

А. Содномбалжирай фото.

«...СИБИРИИН ГАЗАР ДЭЭРЭ...»

... ОРОНДО АШААН ЕХЭЭР АБААШАГДАНА

... СК. Якутска гол мүрэнэй «Кировец» гэжэ 100 тон- ... даадаг томо кран хэбсар- ... гдоод, турщагдажа байн- ... публикын ниислэл шадар ... улам ехэ далайсатай- ... дэг болоһон дээрэһэе ... кран тодхохо шухала ... байна.

... мүрэнэй адагһаа 340 ... рэй трубопроводоор дам- ... жа, байгаалиин газааа ... хүсэтэ электростанци ... хажууда баригдажа ... Томо томо түхеэрэлгэ- ... лгын талмай дээрэ буул- ... эхилээ. Баригдажа бай- ... үүнай фабрикада, модо ... уулдаг комбинадта, ба- ... индустриин хэдэн пред- ... үүдтэ томо ашаанууд ерэ- ... гдэнэ.

... «гол үүдэн» гэжэ Якут- ... мүрэнэй портые эндэ нэр- ... эл ерэхэ тудам энэ порт ... ри ехээр хүлеэн абана. ... хооһон тала байһан га- ... ртнуудай томо крануud ... судануудай зогсодол ... дэн зуун метртэ унжы- ... нэгэн доро хэдэн судна- ... буулгагдажа шадаха

... ЛАЙ ЭРЬЕЫН ТҮХЭЛ ХУБИЛНА

... далай тогтоһоор 20 ... үүтэй жэл болоо гэжэ ... тоолодог. Гэбэшье, тэрэ- ... хор соо тектоническа ху- ... үүд болоҗол байдаг. Гүй- ... арнууд, хушуунууд, угаа ... той тохойнууд шэнээр ... одог. Энээниие СССР-эй ... удай академиин Сибириин ... лимнологическа ин- ... экспедици лаблан батал- ... гал далайн баруун-хойто ... зүбшан хоёр неделиин ... тамарһанайнгаа һүү- ... экспедици һөөргөө бусэ- ... һэн байна бшуу.

... н хонхорой ба эрьенүүдэй ... тын хойноһоо хэдэн жэлэй турша соо ажаглажа байһан институдай директорэй орлогшо, географическа эрдэмэй кандидат Б. Ф. Лут экспедициие толгойлһон байна.

1964 ондо эрдэмтын дурадхалаар Байгалай зарим хушуунуудай уһанда абтадаггүй участогуудта металлическа урганууд цементээр гагнагдажа һуулгагдаһан байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо эдэ урганууд һаа гурбан тээшээ тогтоһон элһэ шорой жэл бүхэндэ хэмжэгдэдэг байна.

— Бидэнэрэй хэмжэжэ үзэдэг олонхи хушуунууд угаа түргэнөөр үргэн, ута болоҗо байдаг—гээд Б. Ф. Лут хөөрэнэ.—Жэшээлхэдэ, Котельниковский, Болсодей, Большая коса, Елохи гэжэ хушуунууд жэлэй турша соо нэгэ хахад—гурбан метрээр нэмээ.

Байгалай эрье ямар шалтагаанаар нимэ түргэнөөр хубилнаб? Һалхинда үлеэлгэжэ, нуурай уһанай салгидалга хамагай түрүүндэ энэнэй шалтагааниинь болоно. Эрхүүгэй ГЭС-эй баригдаһанай, Ангарай эхин багта үргэн ехэ уһа сөөрэмэй тогтоһоной һүүлээр Байгалай уһанай нюруугай дээшэлһэн дээрэһээ эрьеые угаалга ба элһэ шоройн тогтолго түргэдэһэн байна.

РУТГЕРСЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ ҮЙЛСЭ

КЕМЕРОВО. Городой үйлсэнүүдэй нэгые ажалшадай гүйлтаар Голландиин коммунист Себальд Рутгерсэй нэрээр нэрлэхэ гэжэ городской гүйсэдком шиидхээ. Залуу Совет Россида хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ туһалһан энэ гайхамшагта хүн тухай дурасхаалые кемеровэйхид хододоо сээжэ зүрхэндөө халуужа ябадаг.

Оюун бэлигтэй инженер-барилгаша Рутгерс Коминтернын I конгрессэй делегат болоҗо, США-гай зүүнэй үзэл баримталдаг социалистнуудые болон Голландиин коммунистнуудые тэрээн дээрэ түлөөлһэн байгаа. Тэндэ Рутгерс В. И. Ленинтэй анха түрүүн уулзаһан юм. Конгрессэй һүүлээр удангүй Кузбасс ошохо, Сибириин баялигуудые ашаглалгада Октябриин Эхэ орондо үнэн сэхэ хариин мэргэжэлтэдые ба хүдэлмэришэдые хабаадуулха гэжэ тэрэ шиидэһэн байгаа. Энээниие́нь Владимир Ильич дэмжээ һэн.

«Кузбасс» гэжэ автономито индустриальна колони (АИК) нээхэ тухай Рутгерстэй, бүлэг хариин мэргэжэлтэдтэй договорые Арадай Комиссарнарай Совет 1921 оной намар баталһан байгаа.

«Кузнецкэ газар дээрэ зургаа шахуу жэл соо байхадаа, Себальд Рутгерс колониие толгойлоо, шэнэ байдал зохёолгодонь совет хүнүүдтэ туһалаа. Колони байрын гэрнүүдые барая, Центральная гэжэ шахтые, Кемеровэдэхи коксохимическэ заводые барилгада хабаадалсаа.

Коммунист —интернационалист Себальд Рутгерсэй ами наһан ба ажал ябуулга тухай хөөрэһэн дурасхаалта бэшэтые үйлсэдэ һуудаг хүн бүхэндэ Рудничнa райгүйсэдком эльгээгээ.

ЧУКОТКЫН ҺУРГУУЛИДА ЛЕНИНЭЙ МУЗЕЙ БАЙГУУЛАГДАБА

АНАДЫРЬ. Владимир Ильич Ленинэй ажабайдал ба ажал ябуулга тухай олон материалнуудай суглуулагдаһан энэ музей эгээн лэ холын хойто зүгэй музей болоно. Чукоткын Анюйска интернат-һургуулиин һурагшад, багшанар тэрэниие байгуулаа.

Экспонадуудые суглуулһан түүхэнь нилээд һонирхолтой. Үхибүүд ороной ленинскэ музейнүүд, театрнууд, уран зураашад, композиторнууд болон поэдүүдтэй бэшэг абалсадаг болоо. Холын хойто зүгэй тосхоной һурагшадай бэшэгүүдтэ олон хүн харюусаһан байна. Ульяновтанай бүлэ тухай, Ильичэй бага балшар ба эдир наһан тухай хөөрэһэн материал Ульяновскһаа абтаһан байна. Ехэ городуудай музейнүүдһээ ленинскэ документнүүдэй буулгабаринууд абтаа, уран зураашад, поэдүүд Ленин тухай өөһэдынгөө зохёолнуудые эльгээгээ.

Музейдэ һургуулиин ехэ таһаг зорюулан үгтөө. Һурагшад музейн соведые һунгаһан байна. Комсомолшуудай дундаһаа экскурсоводууд томилогдоо. Тэдэнэй туд бүхэниинь тусхай темээр хөөрэлдөө үнгэргэдэг. Анюйска һургуулиин үхибүүд шэнэ материалнуудые суглуулжал байһаар.

Тундраһаа ерэһэн оро үсхэбэрилэгшэд һургуулиин ленинскэ музейдэ нэгэтэ бэшэ ородог юм.

ДУУ СУГЛУУЛХА ЭКСПЕДИЦИ

БЛАГОВЕЩЕНСК. Арадай аман зохёол суглуулагшад—СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай ниитын наукануудай институдай научна хүдэлмэрилэгшэд Амар шадар хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Амар мүрэниие зубшаһан эртэ урдын тосхонуудта хэлсэгдэдэг арадай аман зохёолнуудые бэшэжэ абаха гээшэ экспедициин зорилгонь болоно.

Шимановска районой Петруши тосхондо эрдэмтэдтэ һонин ушар тохёолдоо. Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат И. К. Ярневский тосхоной эгээн лэ үндэр наһатайшуулай нэгэн Петр Матвеевич Филипповтэй танилсаа. Энэ хүн арадай дуунуудые угаа олоор мэдэдэг. Мүнөө хүрэтэр мэдээжэ болоотүй далан дуун тэрээнһээ бэшэжэ абтаа.

НОРИЛЬСКЫНХИДАЙ ТУРИСТСКА АЯНШАЛГАНУУД

Амаралтаяа яажа үнгэргэхэб? Орон дотороо гү, али хилын саагуур туристска аяншалгада гараха гээд, холын хойто зүгэй Норильск городто ажаһуудаг үбгэ һамган хоёр Светлана Александровна, Юрий Петрович Шевченкэнүүд тогтон торонтүйгөөр харюусаха.

Светлана Александровна городой больницын врачаар, Юрий Петрович горнометаллургическа комбинадай инженер-механигаар хүдэлдэг. Тэдэнэр жэл бүри шахуу аяншалтада гарадаг. Болгари, Венгри, Чехословакида, Африкада ошоо, Европые тойрон аяншалагаа. Мүнөө Японо бшохые һанаашалжа байдаг.

ТАСС-ай корреспондентнүүд.

ДРВ-гэй арадай армиин сэрэгшэд американ булимтарагшадта эсэргүүсэн шангаар тэмсэнэ. Эдэнэр Эхэ ороноо хамгаалхаар бүрин шиидэнхэй. Зураг дээрэ: Вьетнамай арадай армиин сэрэгшэд дайшалхы һуралсалдаа.

ВИА-АПН-эй фото.

БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛОХОНЬ

Улаан-Үдэ городой Октябрьска районой ажалшад арадуудай агууехэ вождь В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим бэлэгүүдээр угтахын тулада тусхай хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, зарим тэды хүдэлмэри ябуулжа эхилээ.

Мүнөө тус районой Терешковагай нэрэмжэтэ гудамжа, Карл Марксын нэрэмжэтэ бульвар, мүн худалдаа найманай байшан тушаадахи талмай дээрэхи Бабушкинай нэрэмжэтэ сэсэрлигые ургамалнуудаар ногооруулха намарай хүдэлмэри эхилэнхэй. Энэ намар тэндэ уамта дээрээ 20 мянган хэһэг модон һуулгагдаха юм.

Октябриин 5-да үнгэргэгдэхэ бүхы городой ленинскэ субботнигто районой хори гара мянган ажалшад хабаадуулагдажа, городоо болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри хэхэ байна.

Ц. ЦОКТОЕВ,
районой коммунальна ажахын таһагые даагша.

«БУРЕВЕСТНИГЭЙХИД» ИЛАБА

Үнгэрһэн амаралтын үдэр Дээдэ-Онгостойдохи «Труд» бүлгэмэй спортивна аяншалалгын баазада намарай профсоюзно-комсомольско заншалта урилдаан үнгэргэгдөө. Энэ урилдаанда «Спартак», «Буревестник», «Труд», «Локомотив транспорта» болон бусад бүлгэмүүдэй суглуулагдамал командануud хабаадалсаа.

Намарай заншалта кросс басагадай урилдаагаар эхилжэ, нэн түрүүн 1000 метрэй зайе 3 минута 39,3 секунда соо гаталһан «Буревестник» бүлгэмэй Далья Бекбулатова нэгэдэхи һуурида гараа. Харин Таня Кузнецова («Буревестник»), Тома Искварина («Локомотив») гэгшэд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлээ.

Эдиршүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн 2 километрэй зайда урилдаха мүрысөөндэ Юрий Климов («Буревестник») хамагһаа хурдан банжа, энэ зайе 9 минута 30 секунда соо гаталаа. Тэрэнэй хойноһоо хүрэжэ ерэһэн Сергей Рымарев 9 минута 34,2 секунда харуулжа, удаадахи хоёрдохи һуури эзэлээ. Тиихэдэ Николай Иванов («Ажалай резервнүүд») гурбадахи һуурида хүртөө.

Зүүн Сибиринн технологическэ институдай студентнэр Таня Ахманиева, Надежда Вершинина, «Спартак» бүлгэмэй Валентина Гомзякова гэгшэд жэл бүри элдэб мүрысөөндэ хододоол түрүү һуури эзэлдэг юм. Мүнөөшье муу бэшэ амжалтануудые туйлаа. Харин тиихэдэ багшанарай институдай багша Евдокия Ли жэл бүри элдэб зайда урилдахадаа, хамагһаа түрүүлжэ гарадаг заншалтай болонхой. Тиин мүнөө энэ нүхэрнай 1000 метрэй зайда урилдахадаа, минута 34 секунда соо гүйжэ, 1968 оной чемпион болоһон байна. Харин удаадахи һууринуудые Евдокия Утенкова Валентина Краскур хоёр эзэлээ.

8 мянган метрэй зайда урилдаха мүрысөөндэ Буряадаймнай шуран солбон хүнгэн атледүүд хабаадалсажа, өөрынгөө бэлиг шадабариие гуршалсаһан байна. Урилдаагаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон 1968 оной мүрысөөндэ мүнгэн медальда хүртэһэн, СССР-эй спортын мастер Владимир Цыренов 5—10 мянган метрэй зайда урилдахадаа, гайхалтай хурдаар гүйжэ, 24 минута 55 секунда харуулһан байна. Тиихэдэ спортын мастерта кандидат Радис Якунов («Ажалай резервнүүд») санаар урилдаха спортын хүндэтэ мастер Олег Харитонов хоёр хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые хубаалдаһан байна.

Иигэжэ энэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан командануудай дундаһаа «Буревестнигэй» хүнгэн атледүүд илажа, хамта дээрээ 6 очкотой болоһондоо нэгэдэхи һуурида гараа. Тиин хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые ЛВРЗ-гэй болон «Спартак» бүлгэмүүдэй командануудэзэлһэн байна. Энэ мүрысөөндэ онсо шалгарагшад байгша оной октябриин 15-да Барнаул хотодо үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадалсахаар хараалагданхай.

Н. ИВАНОВ.

Зурагууд дээрэ: 1. Эдиршүүлэй кросс. 2. СССР-эй спортын мастер В. Цыренов гүйжэ ябана.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

БИРАГҮЙХЭН ДҮН

Футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн наадагшадай хоёрдохи бүлэгтэ боложо дүүрэбэ. Мүрысөөндэ 12 команда хабаадалсаа. Тэдэнэй 9 командань шалгараа. Улаан-Үдын «Старт» команда 23 очкотой болоһо, түрүү һуури эзэлһэн байна. Хоёрдохи һуурида Элхи станциин «Ремонтник», гурбадахи һуурида Каменск городой «Цементник» командануud гараһан байха юм. Бусад һууринуудтань «Восток» гэжэ команда, Сэлэнгын «Строитель», Улаан-Үдын мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай «Труд», Загарайн «Леспромхоз», Улаан-Үдын 802-дохи мостопоездын «Мостовик», 832 мостопоездын «Строитель» командануud улаа дараалан гараа.

Мүрысөө үнгэргэлгын үедэ Бараты тосхоной «Леспромхоз», Сэлэнгын «Темник», Улаан-Үдын «Буревестник», ДСО-гой «Учитель» командануud наадалгада хабаадалсаагүй байһан дээрэһээ мүрысөөнһөө гаргагдаһан байха юм. Юуб гэхэдэ, дурсагдаһан командануудай предприяти, эмхи зургаануудай профсоюзна, комсомольско организацинууд тэдэнэй мүрысөөндэ хабаадалгые хангаагүй байһан дээрэһээ болоо.

Л. БОБЫКИН.

ТОБШОХОНООР

СЭЛЭНГЭ. Галуута-Нуур (Тамча) тосхоной Советскэ гудамжадахи нэгэ багашаг гэртэ уншалгын залтай хүүгэдэй библиотекэ нээгдэбэ. Зохидоор түхеэрэгдэһэн тагууд дээрэнь 1000 боти ном табяатай. Эдир уншагшад эндэ ерэжэ, дуратай номоо абажа уншаха аргатай болобо.

Л. СЛЮНКИНА.

* * *

ЯРУУНА. Нарһатада аянай автомашинануудые горючаар хангаха станци хүдэлжэ эхилбэ. Тиигэжэ Улаан-Үдэ—Шэтэ, Улаан-Үдэ—Баунта болон һөөргөө ябаһан ашаанай автомашинанууд тэндэһээ үдэр һүнигүй, түхэреэн сүүдхэ соо горючи абажа, һаатабаригүйгөөр ябаха аргатай болоо.

К. СУДАНОВ.

* * *

ТҮНХЭН. Горхоной дунда һургуулиин дэргэдэ һурагшадай байха хамтын байра баригдаад, дүүргэгдэхэ дүтэлүүлэгдээ. Туранай совхозой, Хойто-Гол нютагай һуурин зоной үхибүүд тэндэ байлгагдаха юм.

Л. ТАПХАЕВ.

* * *

КАБАНСК. Кабанск тосхоной предприяти, эмхи зургаан болон һуурин зоной гэр байрада электрын элшэ хүсэ, гэрэл үгэхын тулада подстанци бариг дажа байна. Гадна Кабанск болон Тимлюгэй ба Ранжуровай подстанцинуудһаа элшэ хүсэ абажа байха нөөсэтэй болохо юм. Энэ подстанци һаяар дүүргэгдэжэ хүдэлгэгдэхэнь.

Н. ИВАНОВ.

Элүүр энхын булан

ЮУНДЭ РАХИ... ХҮРЭНЭБ...

Багамнай эхынгээ хүхэ хүхэхэдөөшье хүлэршэдэг, туняагүйхэн, тажаахан, хүл гарынь нариихан аад, үеэрээ булсуутай. Юрэдөө эдихэ, унтахынь, харууһынь ядаахагүй гэжэ оролдодог, аха аргаараа бөөмэйлдэг гээшэбди. Теэд юундэ энэмнай үетэн сасуутанһаа гээгдэнгеэр өөдөө болоно гээшэб? Хүршымнай басаган һара хахалтайдаа толгойгоо үргэжэ, тэгшэжэ хэбтэхэдэнь, манайхи үндэгэдшье гэхэтүй юм. Нарайдаа бүхөөр унтадаг, һэрюундээ ехэ номгон һаа, хоёр-гурба һаратайһаа ярдатлажа бархирдаг болоо. Унтажа байтараа юумэнһээ сошоһондол, гэнтэ татагад гээд, түргэ түргэн һэришэдэг зантай... Тархиинь үһэн хойноһоо халсаршанхай, хэбтэһэн тээшээ халтагы боложо байна.

Яахадаа манай үхибүүн иимэ ташарайгүй, обгүй гээшэб?—гэжэ зарим айл гайхадаг, хүүгэдэйнгээ энхэ элүүрэй түлөө һанаагаа зободог байна.

Иимэ шэнжэтэй үхибүүн рахит үбшэнөөр үбдэһэн байдаг. Энэ үбшэн үхибүүнэй махабадые юрэнхыдэнь үлбэртүүлдэг. Гэхэ зуура нэн түрүүндэ нервэ нүлөөлдэг ушарһаань, үхибүүн мууса унтадаг, сухалтай болодог, толгойнь үһэн халсардаг. Рахидта дайрагдаһан үхибүүндэ кальци, фосфорой дуталдадагһаа яһанай үбшэн хүрэдэг. Заа үхибүүнэй 8—9 һаратайда толгойнь, илангаяа сохо талань түмбыдэг, хабһанайнь, сээжынь яһан болсойдог, хүл гарай үе мүсэ булсуулдаг. Зүрхэ-шуһанай һудаһанда рахит мүн лэ хоро хүргэнэ. Тодорхойлходо, гэдэһэ, дотор талын һудаһанда шуһанай мууса гүйдэг болоһонһоо үхибүүд тажаардаг байна. Тобшолон хэлэхэдэ, рахит үхибүүдтэ хүрэдэг ехэ хүнгэ үбшэн.

Рахидаар балшар наһатай (1 һараһаа жэл хахад хүрэтэр) үхибүүд махабадта витамин Д багатай байһанһаа үбшэлдэг. Үхибүүнэй бэедэ байдаг провитамин гэжэ бодос наранай ультрафиолетовэ туяагаар витамин Д боложо хубилдаг. Гадна үхибүүнэй эдеэнээр Д витамин бэедэнь ородог.

Үхибүүе һалхи абаханъ гэжэ айнгүй, зохидоор мансыл... райһаань хойшо жэлэй ... сагта үдэр бухэндэ ... ябуулха тон шухала. Ю... хэдэ ходо гэртэ байһан үх... бэедэнь витамин Д бии ... наранай туяа сонхын шэл... ородоггүй юм. Үхибүүнэй ... хаар бэшэ сагта тэрэни... часаар, бүхэли үдэрөөрш... байлгадаг, унтуулдаг һа... һайн байха.

Витамин Д элбэгтэй ... лоор үхибүүе хангаха ... шухала. Үхибүүнэй ... хэрэгтэй зүйлнүүдээр ... ондоо ямаршье хоолоор ... жэ болохогүй эхынь хүх... адатынь 5—6 һара ... үхибүүндэ хүхүүлхэ ... Тинхэтээ хамта үхибүүн... һаратайһаань түүхэй ... овощой шүүһэ уулгажа ... юм. Үхибүүнэй таба һа... эхилжэ боро эдеэндэ ору... нэн түрүүндэ витамин ... хоол—овощой, жэмэсэй ... хяагай үндэгэнэй шарые ... хые, компот, кисель ... оролдохо шухала. Гадна ... дурадхалаар загаһанай ... кэһээ абажа үхибүүндэ ... байха. Тиихэдээ түрүүш... хэды дуһалаар, һүүлдэнь ... халбагаар эдюулхэдэ бол...

Рахит үбшэндэ хүндөөр ... дэһэн үхибүүдые кварц ... кусственна гэрэл туяагаа... хаһаа эхилээд, врачнууд ... олон арга хэжэ эдэгээдэг.

Үхибүүгээ рахит (тажаа) ... һөө һэргылхын тула бай... врачта үзүүлхэ, дурадхаһа... бари, һанамжыень наринаа... ха шухала. Тиин багашуула... мин Д элбэгтэй унда хоол... далгүйгөөр үгэхэ, газаа ... удаан ябуулха, гэртээ ар... рээр байха эрилтэ айл бүх... лүүлхэ дүүрэн аргатай. ... шуулнай бүгэдөөрөө элүүр ... нүүд, хүхюун жаргал... өөдөө бодог, үдэг лэ!

А. КОНЕЧН...
үхибүүдэй вр...

Залуушуулай делегаци Л. Свободотой уулзаба

ПРАГА. (ТАСС). ЧТК агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор ЧССР-эй президент Л. Свобода республикын студентнүүдэй делегацитай сентябриин 30-да уулзаа. Социалис уг зорилгоёо бэелүүлхын тула Чехословакиин ажалшад бүхы хүсөөрөө эрмэлзэнэ гээд студентнүүдтэй хөөрэлдэхэдөө президент мэдүүлээ. Социализмын үзэл бодолой хүсэндэ, тэрэнэй үнэн зүб байлгада, социалис ниитын байгуулалтын ерээдүйдэ, тэрэнэй таһалгаряагүй хүгжэлтэдэ бидэнэр этигэнэбди гээд тэрэ хэлээ. Социализм хадаа бүхы дэлхэй дээрэхи олон мянган ба миллион хүнүүдэй ехэ, оролдосотой хүдэлмэриин үрэ дүн болоно гээд тэрэ үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Студентнүүдтэй хөөрэлдөөндэ КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ О. Черник, гэгээрэлэй министр В. Кадлец, һургуулинуудай хэрэгэй талаар Словацка национальна совэдэй этигэмжэтэ М. Лучан хабаадалсаа. Мүнөөнэй оршон байдал тухай, Чехословакидахи байдалые түргэнөөр заһаруулхын тулада абтаха хэмжээнүүд тухай тэдэнэр хэлээ.

Чехословак залуушуулай асуудалнууд тухай мүн лэ хөөрэлдөөн болоһон байна.

БТА АГЕНТСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

СОФИ. (ТАСС). БТА агентство мэдүүлгэ дамжуулаа. Болгарида ба болгар арадта эсэргүү кампани Югославида хэдэн һарын турша соо хэгдэжэ байна гээд мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ. Энэ кампаниин үедэ элдэб халдалгануудые хэхынгээ хажуугаар, Болгариин Арадай Республика Югославида газарай талаар эрилтэ хэнэ гэһэн хэбэртэйгээр тэрэниие зэмэлнэ.

Болгарида эсэргүү эдэ халдалганууд болон гэмнэлгые һүүлэй жэлнүүдтэ һайжаржа байһан Балкандахи байдалые дахяад шахардуу шанга болгохые эрмэлзэдэг НАТО-гой тиимэ этигээдүүд хам шүүрэн дэмжэнэ. Балкандахи шахардуу шанга байдалай һуларалгада Болгариин Арадай Республикын амгалан ёһоной, таатай политика бага бэшээр туһалһан байгаа гээд БТА агентство тэмдэглэнэ.

Ямаршье үндэһэ баримтагүй эдэ гэмнэлгэнүүдые Болгариин Арадай Республикын правительство хүсэдөөр буруушаана гэжэ мэдүүлхээр БТА агентство түлөөлэгдэһэн байна. Социалис Болгари газарай талаар нэгэшье орондо эрилтэ хэдэггүй, хэзээшьегүй. Энэ хараа бодол партийна ба правительственна уласхоорондын документнүүд соо нэгэтэ бэшэ элирхэйлэн мэдүүлэгдэһэн байгаа. Хэдэ хэдэн социалис оронуудтай баталһан хоёр талын договорнууд, бусад тусхай документнүүд ба мэдүүлгэнүүд энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр тогтоогдоһон хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байхань шухала гэжэ Болгариин Арадай Республика эдэ документнүүд болон мэдүүлгэнүүд соогоо элирхэйлһэн байдаг. Энэнь тэрэнэй шууд сэхэ, амгалан ёһоной бүхы политикаар батадхагдана.

Энэ политикаһаа сухарихагүй байһандаа Болгариин Арадай Республика хүсэд шиидэнги байна. Балканай оронуудтай, тэрэ тоодо СФРЮ-тэй харилсаагаа һайжаруулха, Балкандахи эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ зорилгоор бүхы шухала оролдолго Болгари саашадааншье гаргаха байна.

ДРВ-гэй делегациин түлөөлэгшын пресс-конференци

ПАРИЖ. (ТАСС). «Париждахи тусхай хөөрэлдөөнүүд мүнөөшье хүрэтэр ямараашье урагшаа дабшаагүй» гээд Париждахи тусхай хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадажа байһан ДРВ-гэй делегациин түлөөлэгшэ Нгуен Тхань Ле сентябриин 30-да пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ. Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү бомбодолгонуудые, бусад бүхы сэрэгэй ябуулгануудые дары түргэнөөр, үгэ дуугүйгөөр болюулаад лэ байхада, Вьетнамдахи сэрэгэй ябуулгануудтай холбоотой бусад асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдэ таарамжатай эрхэ байдал бии болохо байна.

Журналистнуудай асуудалнуудта харюусахадаа Нгуен Тхань Ле иигэжэ заагаа. США-гай президентын тушаалда гол кандидадуудай нэгэниинь шье Вьетнамай асуудалаар бодото тодорхой хараа бодол баримталнагүй. Харин Вьетнамдахи дайн байлдаа үргэлжэлүүлхэ, Холбоото Штадуудай шэнэ ёһоной колониалис политика бэелүүлхэ шухала гэжэ тэдэнэр тоолоно.

УРИД ТОДОРҺОН ҮРЭ ДҮН

АФИНА. (ТАСС). Конституциие хубилгаха тухай Грецидэ сентябриин 29-дэ «референдум» гэдэг үнгэргэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй дүнгүүд сентябриин 30-да толилогдоо. «Референдумэй» дүнгүүд тэрэниие үнгэргэһэн эрхэ байдал дээрэһээ урид элирһэн байгаа. Сэрэгэй бүлэгэй засаг түрые хуулита болгохо үүргэтэй «шэнэ конституцяар» дуугаа үгэлгэдэ 6,5 миллион грек хабаадаа. Юуб гэхэдэ энэ асуулта хашалта хэһээлтэ хэлгын, һунгуулиин участогуудта ерээгүйн түлөө нэгэ жэлэй болзороор түрмэдэ хаагдаха тухай заналта хэгдэжэ байһан эрхэ байдалда үнгэрһэк байна.

Һунгагшадай 92,2 процентнь асуултада «зүб» гэһэн харюу үгэһэн байха юм. Правительствада «этигэн найдажа байһанаа» арад элирхэйлэн мэдүүлэө гээд сэрэгэй бүлэгэй тусхай түлөөлэгшэд мүнөө лаблан хэлэнэ. Алалга хюдалгын, арадай дура хүсэлые хүсөөр даралгын оршон байдалданшье һунгагшадай 22,3 процентнь һунгуулиин урнануудай дэргэдэ ерээгүй, асуултада хабаадаһан һунгагшадһаа 390 мянга гаран хүниинь «шэнэ» конституциие «арсажа» дуугаа үгөө. Энэ хадаа сэрэгэй бүлэгэй зонхилхы засаг түрэдэ грек арадай улам бүри ехээр эсэргүүсэжэ, демократическа эрхэ сүлөөе даралгада эсэргүү, полициин хашалта хэһээлтэдэ эсэргүү буруушаалга тэрэнэй мэдүүлдэг байһанай үнэмшэстэй гэршэ боложо үгэнэ.

Үүсхэлэй комитет мэдүүлгэ хэбэ

БОНН. (ТАСС). КНГ-е нюуса бэшэ байдалтай болгохо үүсхэл гаргаһан комитет хэблэлдэ зорюулагдаһан мэдүүлгые тараагаа. «1968 оной сентябриин 25-да Коммунис партиин дахяад байгуулагдаһан ушар мэдүүлгэ соо һайшаагдана».

КНГ-е нюуса бэшэ байдалтай болгохо үүсхэл гаргаһан комитет коммунистнуудые хашалга мүрдэлгые болюулха, шэнээр байгуулагдаһан Коммунис партида хүсэд сүлөөтэйгөөр бүхы ажал ябуулгаяа хэхэ арга боломжо олгохо тухай эрилтэ хээ. КНГ-е хорилгын хойшолон коммунистнуудта, мүн бүхы демократическа хүсэнүүдтэ түбэгтэй байгаа гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Тиимэһээ КНГ-е хорилгые болюулха гээшэ урда мэтэ угаа шухала байһан зангаг.аа гээд үүсхэл гаргаһан комитет тусгаар онсолон тэмдэглэнэ.

Урда Вьетнамда шанга байлдаан болоно

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай элдэб районуудта американо-сайгон сэрэгүүдтэй Урда Вьетнамай патриодууд шанга байлдаануудые хэжэл байһаар.

Хариин информационно агентствануудай корреспондентнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Сайгоной урда талын һууринуудые патриодууд сентябриин 29-дэ артиллери болон ракетэнүүдээр буудаа. Тэйнинь провинцида арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенин үүдэй болон американо-сайгон сэрэгүүдэй хоорондо һүүлэй үдэрнүүдтэ шанга байлдаанууд болоо. Энэ провинцида байдаг США-гай тусхай зорилго дүүргэдэг сэрэгүүдэй хоёр лагерьта патриодууд гэнтэ доботолоо. Шэнэ сэрэгүүдэй нэмэжэ эльгээгдэһэнэй, буу зэбсэг олонтой байһанай ашаар эдэ хоёр лагериин гарнизонууд хүсэдөөр һамна зада сохюулгаһаа абарагдаһан байна.

фашис харата ябуулга

РИМ. (ТАСС). Итальян Коммунис партиин Римэй урда захын таладахи секцидэ эсэргүү террорис ябуулгые фашис хүйхэрнүүд сентябриин 29-дэ хээ. «Унита» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, харата ааша гаргагшад ИКП-гэй секциин байшангай үүдэндэ тэһэрдэг зүйл шатаагаа. Тэһэрэлгэһээ уламжалан үүдэниинь дэлбэ сохюулаа, сонхын шэлнүүд тэһэрээ, байшанда ехэ хохидол ушаруулагдаа. Талаан болоходоо хүн алуулаагүй.

Америкэ хоорондын зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха оролдолго

Американ гүрэнүүдэй организациин (ОАГ) гэшүүн оронуудай армиинуудай түлөөлэгшэд Рио-де-Жанейрэдэ неделиин турша соо нюусаар зүблөө хээ.

Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү тэмсэлдэ түбиин оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үрэ ехэтэй байха тухай асуудалые тэдэнэр зүбшэн хэлсээ гэжэ тусхайтаар соносхогдоо. Америкэ хоорондын зэбсэгтэ хүсэнүүд (МВС) гэдэгые байгуулха тухай асуудал зүблөөн дээрэ дахяад табигдаһаниинь хэндэшье элитэ юм. «Америкэ хоорондын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй техническэ үндэһэ һуури байгуулгые хангаха тодорхой хэмжээнүүдые зүбшөөжэ баталан абалгада туһалхын тулада сэрэгэйхид Рио-де-Жанейрэдэ суглараа» гээд Чилиин сенадай түрүүлэгшэ Сальвадор Альенде мэдүүлээ.

Америкын сэрэгэйхидэй түсэбүүд мүнөөшье бэелүүлэгдэжэ шадабагүй. Зүблөөнэй боложо байһан үдэрнүүдтэ Бразилиин түрүү үзэл бодол баримталдаг олонниитэ «генералнуудай зүблөөндэ эсэргүү буруушаалгын неделиие» соносхоо. Зүблөөндэ эсэргүү ехэ демонстрацинууд, митингнүүд Вашингтоной проектдэ латиин америкынхидэй ямараар хандадаг байһые эли тодоор харуулаа. Генералнуудай заседанинуудые хэжэ байһан райондо харуул харахын тулада полициин тусхай подразделениис правительство томилхо баатай болоһон байна.

Рио-де-Жанейрэдэ ерэхэеэ табан оронoй делегациин арсаһанда анхарал хандуулхаар, тиихэдэ Мексикэ, Гавана, Канада имагтал өөһэдынгөө ажаглагшадые эльгээһэн байха юм.

США-гай хиналта доро Америкэ хоорондын зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулга түбиие хамгаалха зорилго дүүргэхэгүй, харин «хашалта хэһээлтэ хэхэ Америкэ хоорондын хүсэнүүд» болоод, латиин америкынхидтэ өөһэдтэнь эсэргүүгээр зорюулагдаха гэжэ латиин америкынхид байнаар ойлгоно. Тэдэнэр сэрэгэйхидэй бүхы һанаашалгануудта эрид шангаар эсэргүүсэнэ.

(ТАСС).

ОКТЯБРЬ

Сентябриинхиһаа октябриин дунда зэргын температура 9—12 градус доошоо бууха. Республикын ехэнхи газар дайда дээрэ температура 1 градус дулаанһаа 7 градус хүйтэн боложо, доошо дээшээ гаража байха.

Мүнөө жэлэй октябрь 1967 оной октябрьтай адлирхуу температуратай байха юм. Һарын дунда зэргын температура нормоһоо 1—2 градусаар дээшэ (хүйтэнэй 1, дулаанай 2 градус) байха бололтой. Һара соо 10—20 миллиметр (нормоһоо дээшэ, хойто зүгтэ нормодоо) шииг нойтон унаха байна.

Һарын туршада бүрхэгшэг байбашье, шииг нойтон балай орохогүй, һулаханаар һалхилха. Октябриин 9—14, 19—21 ба 28—31-нэй үдэрнүүдтэ бүрхэбэшье, таларан сэлмэхэ, заримдаа һулагүй нойтон саһан унаха. Баруун хойноһоо үлеэһэн һалхин секунда соо 5—10 метр, шангадахадаа 12—17 метртэ хүрэхэ юм.

Октябриин 1—7-ной үдэрнүүдтэ үдэрэй темпер... 12—17 градус дулаан ... ха.

Энэ һарын 8—14-нэй ... нүүдтэ һүниин темпер... хүйтэнэй 2—7, үдэрэй ... 1—6 градус, хойто рай... га һүниин температура 1... градус, үдэрэй 0—5 ... хүйтэн байхаар хүлее... Саашадаа үдэрэй темпер... дулаанай 8—12 градус ... тэр, хойто районуудта ... градус хүрэтэр дээшэлхэ...

Һарын һүүлээр хүйтэнэй ... орожо, һүниин темпер... 15—20, үдэрэй 5—10 ... хүрэтэр хүйтэрхэ байна.

Сүүдхын дунда зэргын ... пература һарын гурбадахи ... бан хоногой тэнгээр, ... районуудта түрүүшын ... хоногой тэнгээр 0 градус ... жа хүйтэрхэ. Урда райо... һарын һүүлээр, тиихэдэ ... районуудта түрүүшын ... хоногой һүүлээр темпер... 5 градусһаа доошо бууж... тэрхэ байна.

Л. ГОНЧАРОВ...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэл ба областной партийна организациин зорилгонууд тухай» гэһэн КПСС-эй обкомой секретарь А. У. Модогоевой элидхэл. Сабшалан һайжаруулха һара үнгэргэлгын асуудалаар А. Халтуевай статья. Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой, Загарайн аймагай Эрхир... совхозой һаалишадай ... социалис үялгануудаа ... татай дүүргэһэн тухай ма... ал.

Хоёрдохи, гурбадахи ху... һануудта: «В. И. Ленинэй ... рэһөөр 100 жэлэй ойдо бэ... хэл ба областной партийна ... ганизациин зорилгонууд ту... гэһэн КПСС-эй обкомой се... тарь А. У. Модогоевой эли... лэй түгэсхэл. Хилын саана... абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... таг нютагай һонин. Спорт, ... носхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

16 часһаа 18 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 18 часһаа «Эдир наһан аян замда» гэһэн дамжуулга. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин». 19 час 20 минутаһаа «К новым открытиям новатора» гэһэн дамжуулга. 19 час 40 минутаһаа Оскар Фельцманэй дуунууд. 19 час 55 минутаһаа дамжуулгын программа. Сагай уларил. 20 часһаа һүниин ноль час 30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 20 час 05 минутаһаа Эхэ орон соогуурнай боложо байһан һонин. 22 час 15 минутаһаа телевизионно зүжэг.

САГАЙ УЛАРИ...

Улаан-Үдын авиаметстан... мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнө... республика доторной бага зэ... үүлэтэйшэг байха, зарим ню... гуудта саһа, бороо орохо. ... руун хойто зүгһөө һулахан... һалхилха. Хойто аймагуудта ... градус хүйтэнһөө 4 градус хү... тэр дулаан, бусад нютагуу... 4—9 градус дулаан ба... Улаан-Үдэдэ һүниндөө 0-... градус хүйтэн, үдэрынь 6-... градус дулаан байха.

Редакторай орлогшо

М. Н. НИМ...

Манай адрес, телефонуу...

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина. 35. Телефоны: редактора - 54-5... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора ... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-7... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-3... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности ... строительства—61-35, советского строительства и быта—69-5... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81. ... формации—34-05, общественная приёмная—56-62. машино... бюро - 57-63. фотолаборатория 33-61

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати при С... вете Министров БурАССР.

Н-01969. Зак. № 1025.